

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה י' (תשפ"ו)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ יריא ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

יד עם ישראל נולד
ממסירות נפש
מילתא חרת"א

יר הכנסת אורחים של אברהם ושל לוט
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

ז בזמן הגלות אפילו מעשה
מועט מתקבל לרצון
אוצר פניני החסידות

העלונים: ספיר ויהלום • מילתא חרתא • ובחרת בחיים • אביר יעקב • מכתלי בית הדין • שו"ת בהלכה • בעל העקידה

עבודת ישראל | חסד עשה עמנו השם יתברך שזכנו להתפלל ולברכו בלשון נוכח 1.

תפארת שלמה | אל ימנע מלהעתיך אף שאין תפלתו מועלת 1.

ברכת טוב | עקר מטרת התפלה - הרשם למשך היום 1.

אור תורה | אכילת המלאכים בלי ברפת המזון בכדי שיהיה לישראל נשיאת פנים 1.

בית אשר | נתינת התורה לישראל בזכות אכילת פסח בחלב של המלאכים 2.

ויאמר שאול | תשובת אמות העולם אינה מתקבלת 2.

פני דוד | הוכחת עליית המים לקראת הכבשים על בעלות הארץ 2.

דברי חיים | הליכת אברהם ויצחק במהירות להר המוריה לאחר פרדתם מישמעאל ואליעזר 1547

משך חכמה | בעת העקדה לא היו רשאים המלאכים לבוא להר המוריה 2.

ניצוצי שמשון | כפרת עון העגל בזכות איל העקדה ח.

אמרות ה' | בריאת האל בששת ימי בראשית ח.

תפארת יהונתן | מקום העקדה היה מישור מששת ימי בראשית כדי שלא יעבדו בו לעבודה זרה 1547

בגדי אהרן | הר המוריה נותר הר מפני השראת השכינה עליו לעד ח.

שם דוד | לא חשש אברהם אבינו שמא יתחייב בהליכתו על טמאת המקדש לפי שקדם העקדה לא נברא הר המוריה 1547

בן גרני | אברהם אבינו הרגל לקרות להר המוריה בשמו הישן ט.

נחלת אברהם | מקום העקדה נעשה להר בזכות תפלתו של אברהם אבינו ט.

מעשי צדיקים י.

ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב.

דברי אלימלך | בזמן הגלות אפלו מעשה מועט מתקבל לרצון א.

אמרי צבי | משל מסוחר שפאשר עסקיו בירידה מראה לפני לקוחותיו אף את הסחורה החלשה ביותר 547

תולדות אהרן | הכנה לתפלה א.

מבשר טוב | מיסודות הבעש"ט הקדוש - הכנה לתפלה א.

אור גנוז | מעלת הטהרה בטבילה כפי שהשרישו הפעל שם טוב ותלמידיו זיע"א ב.

ישועות משה | תפלה בחיות והתלהבות | טבילה במקנה הכנה לתפלה ב.

סוד ישירים | באור פנימי במהות חטא המלאכים באמרים פי משחתים אנחנו ב לקוטי הלכות | עקר כבוד הבורא מתגלה על ידי התפלה ג.

שפת אמת | יראת שמים מביאה לצדיק שמחה יותר משמחת הרשעים בהבלי העולם הזה ג.

דברת שלמה | כאשר יודע שהקדוש ברוך הוא משגיח עליו ומפרנסו זוכה שיעניו נפקחות ומוצא פרנסתו בכל מקום 547

אור המאיר | הדקדוקים בפסוק ד.

שערי תשובה | מהות האהבה הנצרכת לעבודת הבורא ד.

קדשת לוי | עשיית המצות לשם שמים ה.

לקוטי שיחות | שני ענינים גדולים מיסודות התורה נלמדים מנסיון העקדה ה מדרש משה | הרמז בראשי תבות 'את טבח ואת גחם ואת תחש ואת מעכה' ה אף פרי תבואה | מעלת האדם מפני שיש לו יצר הרע ו.

דברי צדיקים | קדשת הצדיק מרגשת בעקר לאחר הפרדה ממנו ו.

דגל מחנה יהודה | רמז קריאת ראש השנה ו.

מעשה יחיאל | בנית בעל האהבה שלום בסיום הקריאה ביום ב' דר"ה ו.

אמרי יהושע | דחיית השפע על ידי עשיית עצות ותחבולות ו.

בס"ד

קו מענה הלכה

שע"י ממלכת עוז והדר

02-803-9999

או במייל: rav@abiryaakov.com

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת וירא

יקח נא מעט מים

דברי אלימלך

רבי אלימלך מגרודזיסק זי"ע א

בזמן הגלות אפלו מעשה מועט מתקבל לרצון

וזהו מה שאמר יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם (יח ד), לטובת ימי הגלות, שגם אם ירחצו מאבק בעונותיהם במעט תשובה, מעט תורה ומצוות, יחשב בעיניו יתברך לרב ותקבל לרצון, ויהשענו תחת העץ וישראל יהיו נשענים ובוטחים שוודאי יקבל תשובתם לרצון (תג הסוכות - אושפיזא דאברהם):

אמרי צבי

רבי ירחמיאל צבי משענא זי"ע א

משל מסוחר שבאשר עסקיו בירידה מראה לפני לקוחותיו אף את הסחורה החלשה ביותר

ונוכל לפרש בזה להמליץ על הדור היתום הזה בעונותינו הרבים, על פי מה ששמעתי מאבי אדוני זקני מורי ורבי מקאזמיר זצלה"ה, בדרך משל ומליצה להמליץ על ישראל, שאמר בדרך משל ומליצה, לסוחר גדול שיש בחנותו כל מיני סחורות שונות, יש סחורות יקרים ונחשבות מאד, ויש זלים קטני ערך.

ומדרך הסוחרים, אשר בהסחורות יקרי הערך מפארים ומיפים את החנות ומניחים אותם למעלה לפני כל עין רואה, למען אשר ימשך בזה לבבות הקונים לחנותו בראותם את הסחורות יקרי הערך. אבל הסחורות הזולות אשר מחירם לא רב הוא, הם מנחים בחנותו למטה על הארץ או במקום אחר אשר לא יראו לעינים.

אולם אם הסוחר הנ"ל ירד ממדרגתו מטה מטה ואין עוד לאל ידו לסחר עם סחורות יקרים, אז הסחורות הזלים קטני הערך יעלו מעלה מעלה בחנותו, ואז יפשוש הסוחר בכל פנה בחנותו אולי ימצא סחורות אשר יפים מעט, למען יפאר בהם את חנותו ולהציגם לגס לפני כל עין רואה, אף שבעת הקודם בעת שהיה במעלה העליונה במסחרו היו סחורות כאלה מנחים בחנותו למטה או על הארץ.

בדורות החלשים משתעשע הקב"ה באהבה וחבה אף עם מעט התורה והמצוה אשר אנחנו מקימים

כן בכיכול נוכל לומר, שבדורות הראשונים שהיו אז צדיקים גדולים ונשמות גבוהות מאד, והיה אז כל שעשוע השם יתברך בצדיקים האלה, אבל עתה בדורותינו אנחנו קטני הערך והנשמות שפלות והדור יתום ואנחנו טרודים ומשקעים תמיד בעל הגלות ההולך וכבד עלינו בכל יום ויום.

ועל הפרנסה גדול מאד, וקשים מזונותיו של אדם בקריעת ים סוף, ואין אנחנו יכולים לענג נפשנו כראוי בנעם התורה והמצוות תמיד בכל זמן, בעת כזאת הקדוש ברוך הוא משתעשע עמנו השפלים במעט קט התורה והמצוה אשר אנחנו מקימים בעת הזאת ובצרתם לו צר (פרשת בלק):

הכנה לתפלה

תולדות אהרן

רבי אהרן מז'טומיר זי"ע א

הכנה לתפלה

האיך אפשר להתפלל במרוצה וברגוע אחת, הלא צריך לכל דבר ודבר הכנה - שהוא עבור ויניקה, ואחר כך להתפלל - שהוא בחינת לדה, לכך צריך שהות לכל דבור, ובפרט כשהולכין לפני מלך צריך בודאי להתבונן מקדם מה שיידבר לפני המלך, ובאיזה אופן ידבר אותם, ואיזה כלי יביא לפני המלך.

והכנה צריכה יותר שעות מגוף התפלה | אנחנו סומכים על צדיקי הדור שעושים

הכנה דרבה לתפלתם

והכנה צריכה יותר שעות מגוף התפלה, אלא שאין לנו שכל כל כך לעשות הכנה כנ"ל. לכך אנו סומכים על הצדיקים שבדור שעומדים בחצי הלילה ועושים הקנות לתפלה, כגון אדמו"ר הרב הגאון הקדוש זי"ע (רבי לוי יצחק מבירושלם זי"ע א - רבו של המהר"ם, ואנו באים להקנות מזמנות ופוחתים את הסדור ומתחילין תכף להתפלל בכלי שום הכנה.

אברהם העלה את נערו עם הכנותיו

כמו שכתוב באברהם וישכם אברהם בבקר (כב א) - שעשה הכנה גדולה למצוה, אבל הנערים לא היו יכולים לעשות הכנה כזאת, לכך כתיב וישח את שני נעריו אתו - כלומר על הכנותיו.

וזהו היא עקר העצה לקשר את עצמו בצדיק, רק שצריך אתערותא דלתתא

מקדם שהיא יראה תמאה, ואחר כך כשמקשר את עצמו בצדיק יכול לבוא לידי מדרגה גדולה (ימים נוראים):

מבשר טוב

רבי בן ציון מביאלא זי"ע א

מיסודות הבעש"ט הקדוש - הכנה לתפלה

אחר מיסודות הבעל שם טוב הקדוש זי"ע הוא ההכנה לתפלה, ואם לא הספיק להכין עצמו כראוי, לכל הפחות כמה דקות יתישב בדעתו מה הולך לעשות בעת, ולפני מי הולך לעמוד לפני מלך מלכי המלכים, ויפגס מישב בדעתו, ורק אחר כך יתפלל כדבצי.

ואם אינו עושה כן, ואינו מכין עצמו כלום, אלא נכנס במהירות ובבהילות מחשבותיו, וראשו נתון בתוך עניניו ועסקיו, שלדאבוננו בעונותינו הרבים לא תסרים כהיום לישראל טרדות וצרות ועגמות נפש, ורבות פעמים הדעת מבלבלת בכל מיני צרה ועקתא, וחבילין דמעיקין, שפתותיו ממללות מלות התפלה ולבו ומחו נמצאים במקום אחר לגמרי. והרי זה כשכור המתפלל, שתפלתו אינה אלא תועבה, ואינה מתקבלת ברצון לפני השם יתברך.

לפיכך צריך לקבל על עצמו, להתגבר על כל טרדותיו, להכין עצמו כדבצי, לכל הפחות יעצר עצמו דקה או שתים לפני שנדחק לתפלה, יטל את ידיו וישיב מעט את דעתו מה הולך לעשות בעת, ולפני מי הולך לעמוד ולהתפלל על צרכי עם בני ישראל המרבים, בנחת ובלישוב הדעת, ואז תהא תפלתו מרצה ומקבלת ולא תועבה חס ושלום.

עקר ההכנה - לדעת גדל ומעלת המצוה שעושה

ומקור הדברים בגמרא ברכות (לב): חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת, ומתפללין שעה אחת, וחוזרין ושוהין שעה אחת. והנה מה ששהו שעה אחת קדם תפלתם הוא כדי לחשב מחשבות נעלות שצריך כל איש ישראל להתבונן קדם תפלתו וכו'.

כי העצה לגלות הרצון הפנימי שייכער לבו לעבודת השם יתברך, היא על ידי ערך וחשיבות גדל מעשיו, וזכיתו לעבד עבודה מיוחדת כל כך, לפני מלך רם ונשא על כל רמים. ושעל ידי תפלתו

ויקרא יד ח) 'מחנה' רומז לבית המדרש, לתפלה צריכים לשחר במקנה.

כל אחד זקוק לטהרת המחשבה

אינני מדבר על אנשי מעלה אשר מכונים במקנה פגנות גבוהות ונעלות, אלא לפי השגתנו, פשוט לטהר עצמנו במקנה, מקנה מטהר את הטמאים (יומא פה:). כל אחד ואחד זקוק לטהרה, לטהרת המחשבה.

לא יתכן אצל אברהם חסידי יום ללא טבילה במקנה

אמנם יש אנשים כאלה הטועים וסוברים שהם אינם זקוקים למקנה, - הנני מודיע לכם מפרשות כי 'כל אחד ואחד זקוק למקנה' למען ירחץ מעט את מחו מפל הכלי העולם הזה, לטהר עצמו מדמיונות שוא שמחדיר בנו היצר הרע.

אמנם, העולם לקוי בזה ואין מקפידין על טבילה במקנה, איני משיג כיצד יתכן זאת, ברם אברהם חסידי צריך לדעת, שלא יתכן שייעבר יום בלי טבילה במקנה, וזה שאחרים אינם הולכים למקנה אין צריך להיות כלל דוגמא לאברהם ההולך בדרך החסידות.

טבילה מתוך חרטה וקבלה טובה

אמנם כן, לא די בטבילה בעלמא, ביותר תלוי הדבר אשר בכניסתו למקנה וביציאתו ממנה, יחליט בדעתו להיטיב דרכו מעתה ולקדש רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, ובכונה זו יזכה להמשיר ולהעלות טהרה על נפשו בטבילה.

היהודים במאמראש לא הלכו להתפלל בלי טבילה במקנה, גם כאשר המקנה היה קרח, והיו צריכים לשבר את הקרח כדי לטבל, כי מקנה הוא יסוד הטהרה. ובלי קדשה וטהרה אין העולם שונה מאומה, 'מקנה מטהר את הרמ"ח אברים והשס"ה גידים':

צריכים אנו להלל ולשבח ולפאר שמו הגדול ברוך הוא וברוך שמו לעד, ששלח לנו בדורות האחרונים אור צח ומצחצח, רבנו הקדוש הבעל שם טוב זללה"ה ותלמידיו הקדושים ותלמידיו תלמידיו, ולמדו אותנו דרך הקדשה דרך החסידות.

ואחד מהלמודים הוא ענין הטהרה בטבילה, כמו שאמר הבעל שם טוב זללה"ה שזכה להרבה דברים על ידי מקואות, כי הראש והראשון במעשה כל המצות אשר האדם עושה הוא שיהיה בטהרה, ואז היצר מכרח לילך לו, כי הוא אינו שוכן במקום טהרה פדוע, וכמו שהאריך בזה הרב הקדוש החסיד האמתי בעל מאור ושמש בפרשת אחרי עין שם (פרשת חקת אות ה):

ישועות משה

רבי משה יהושע מוויז'ניץ זיע"א

תפלה בחיות והתלהבות | טבילה במקנה כהכנה לתפלה

והוא עמד עליהם' (יח ח). יש לפרש שהכתוב מרמז על עבודת התפלה, 'והוא' גימטריא 'חי', 'עמד' - אין עמידה אלא תפלה (ברכות ו:), עבודת התפלה צריכה שתהיה בחיות והתלהבות, יעדעס ווארט וואס מ'זאגט ארויס פאר'ן הייליגן באשעפער זאל מען עס שפירן אין אלע ביניער] - כל מילה הנאמרת לפני בורא כל עולמים עליה להיות מרגשת בכל האברים[.

ולזאת אפשר להגיע רק על ידי הכנה מקדמת, 'עליהם' גימטריא 'מקנה' עם האותיות, מקנה טהרה לישראל (תנא"ר פי"ח), לתפלה בדבקות נדרש טבילה במקנה, וכמו שפרש אבי אדוני מורי ורבי זצלה"ה הכתוב (נרחץ במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה

הוא פועל גדולות ונצורות בעולמות עליונים, שכל העולמות מחכים לתפלתו וכו'.

ולפיקה, מה שצריך האדם בזמן הזה לחשב קדם התורה ותפלה וקיום המצות, שאין אנו יודעים להעריך עד כמה חשוב לפני השם יתברך, בכל דבר קטן שעושים לשם שמים, ואין לתאר, מה שפועלים בזמן קצר, ובכל דבר, גדולות ונפלאות, אף שאין מרגישים זאת.

זריזות במעשה המצוה

ולפעמים גם אחר שפירש נהגור אצלו הרצון, מטבע האדם שמצטנן החשק במשך הזמן, ומאבד את החמימות וההתלהבות שהתחיל בה, משום שעקר תקף הרצון בכל דבר הוא בתחלתו, וככל שעובר הזמן נופל מתשוקתו, כמו שכתב בנעם אלימלך הקדוש (פרשת וירא): והנה מדרך בני אדם, כשיעלה על מחשבתם, לעשות איזה מצוה, אזי תחלת המחשבה הוא בחשק גדול, כל אחד לפי מדרגתו כו', אף אחר המשכה ועפכה, שיתממה האדם לעשות המצוה ולגמרה במעשה, נופל האדם מתשוקתו הגדולה, שהיה לו מתחלה, בעולותו על מחשבתו, עד כאן לשון קדשו.

אם כן דרך בן אדם, שעם הזמן נופל גם מתשוקתו הגדולה שהיתה לו מתחלה. אף העצה לזה היא לעסוק באותו ענין בלי שהיה ודחיה, כי כשמתחיל מיד במעשה ובהכנה למצוה במעשה בפעל, אזי נשמר חשק המצוה בידו. (ברכה של גלויות)

אור גנוז

רבי שלום משיא זיע"א

מעלת הטהרה בטבילה כפי שהשרישו הבעל שם טוב ותלמידיו זיע"א

פרשת וירא

ממנה זאת הבהירות, כי אם לא לא היה באפשרו להשפיע לזולתה.

וכענין דאיתא (בספר הקנה) כשפירא הקדוש ברוך הוא את עולמו הפך את אור פניו ממנה, הינו שבזאת הרגע שצריכה הבריאה להשפיע להלן ממנה, מכרח שיתעלם ממנה בהירות הפרטה שהיה אצלה בעת קבלתה, והוא שהפך את אור פניו ממנה כדי שיהיה בכתה להשפיע לזולתה.

וזה ההעלם נחשב על צבא מעלה לחטא, כמו שאיתא לגבי המלאכים שהלכו לשחת

עלאה איהו נוקבא לגבי נקדה עלאה סתימא דכלא ואף על גב דאיהו נוקבא איהו דכורא לגבי מלך דלתתא וכו'.

הינו שכל מדה מקבלת מלמעלה ממנה ומשפעת למטה הימנה, אכן אין מתאחדים ביחד גבי כל מדה הקבלה וההשפעה, כי בעת שהמדה מקבלת מלמעלה אז עומדת בהתבטלות עצום עד שאינה מפרת שוב את מהותה מחמת הבהירות מעצם הפרטה באורו יתברך, ואחר שמהפכת פניה להשפיע למטה הימנה שוב נתעלם

כי משחתים אנחנו את המקום הזה כי גדלה צעקתם את פני ה' וישלחנו ה' לשחתה (יט יג)

סוד ישרים

רבי גרשון חנוך מראדוין זיע"א

באור פנימי במהות חטא המלאכים באמנם 'כי משחתים אנחנו'

להיות שהעמיד השם יתברך כל סדר הבריאה בדרך עלה ועלול דבר ונוקבא משפיע ומקבל, כדאיתא בזהר הקדוש (ח"ב ד). אף על גב דאיהו מלך

הנביאה ידעה להפריש ש'לשמה זו מה עושה', לכן אמרה 'לא יירש עם בני עם יצחק', שידעו שירש שלהם מוכן להיות מלא שמחה, שעל שם זה קרא שמו יצחק

(שנת תרמ"ג):

ויפקח אלקים את עיניה ותרא באר מים

(כא יט)

דברת שלמה

רבי שלמה מלוצק זיע"א

כאשר יודע שהקדוש ברוך הוא משגיח עליו ומפרנסו זוכה שעיניו נפקחות ומוצא פרנסתו בכל מקום

שמעתי ממורי זללה"ה שאמר, איך מלא לב האדם שפל ונבזה נוצר מטפה סרוחה להעיו פנים כל כך, ולבוא לפני המלך מלכו של עולם ג' פעמים בכל יום לבקש צרכיו ולפרט רפואה ופרנסה ושאר דברים.

ותרין, על פי משל למלך ששוכר פועל שלו לעסק בפרדס שלו של תענוג ותפנוגי מלכים לנטע נטיעות ולעד, ואותו פועל צריך למזונות ושאר דברים הנצרכים לעסק במלאכת המלך, האם תבייש הפועל שהוא לבוא בכל יום לתבוע צרכיו לפני המלך, כיון שעוסק בשלו ועושה מלאכתו, ואדרבא יהיה להמלך תענוג ותפארת גדול מזה, ויתן לו כל משאלותיו בשמחה.

זולת כשהפועל ההוא מתעצל במלאכתו, ולוקח מה שנתן לו מבית המלך וזולל וסובא לתאוות הנבזה, איך יעיו פנים לחזר בכל פעם לשאל צרכיו. על כן יהיה זה לנגד עיני האדם תמיד, ויודרו במלאכת המלך כפי האפשרות ולעסק באופניה, עד כאן דברי פי חכם חן.

ולפי דבריו יובן מה שכתוב 'השלף על ה' יחבך' (תהלים נה כג), פרוש שתהיה אתה כעבד נאמן וכפועל צדק וזריז במלאכתו, ואז תהיה יחבך על ה', פי על הפעל הבית לזון את פועליו, ואז יהיה 'כלכלך', ותראה עין בעין כי הוא יתברך הנותן לך כח לעשות חיל, וכל ענייניך ותנועותיך בהשגחה פרטית מאתו יתברך, ויבטח ויעזז במעוז יתברך, ותהיה פרנסתו מזדמנת לו בנחת ובנקל בלי טרח ועמל כלל.

כי לפי הנראה לעיני בשר וטח מראות האמת, לבבו לא כן ידמה, ואומר בלבו כי השתדלויותיו ועצתו הנכונה עשה לו החיל הזה. אבל באמת נראה כמה פעמים שעושה אדם השתדלות וכל מאמצי כח, ולסוף יגיע לריק ולבהלה חס ושלום.

שחקר לו בגשמיות וברוחניות וכו', כי זה עקר כבודו וכו'.

וזה הדרך של התפלה גלו לנו אבותינו, והראשון היה אברהם שיגע וטרח בעבודתו מאד, ושבר ובטל כל תאוותיו, ומסר נפשו בשבילו יתברך כל ימיו, והרבה בתפלה ותחנונים מאד, עד שהמשיך דרך התפלה בעולם ותקן לנו תפלת שחרית, וכן אחר כך בא יצחק ויעקב ותקנו יותר תפלת מנחה ומעריב.

וכן כל הצדיקים האמתיים שאחריהם עד היום הזה, כלם הלכו בדרךיהם ותקנו אותנו להרבות בתפלה ותחנונים, ואנו צריכים לבטל דעתנו הפחותה והחסרה מאד ולילך בדרךיהם של אבותינו ורבותינו להרבות בתפלה על כל דבר, ולהאמין שיש כח בידינו לנצח אותו יתברך להפך דעתו מדין לרחמים.

אף על פי שאי אפשר להבין כל זה, אף על פי כן האמת הוא כן. וזה עקר הגדלת כבודו בשלמות כנ"ל ועל כן עקר שלמות הכבוד הוא על ידי התפלה. (הלכות תפלת המנחה ה"ו):

ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה יצחק (כא ג)

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

יראת שמים מביאה לצדיק שמחה יותר משמחת הרשעים בהבלי העולם הזה

בענין שמו של יצחק על שם הצחוק, שמעתי מפי מורי זקני ז"ל שפמו שגאמר על הרשע 'מצחק' בעבודה זרה וגלוי צריות ושפיכות דמים, והינו שעונות חמורים כשחוק בעיניו, כמו שגאמר (משלי י כג) 'שחוק לכסיל עשות זמה', כן להפוך בהצדיק יצחק אבינו עליו השלום, היה כל תחבולי הוצר הרע כשחוק, מה שלאדם אחר הר גבוה, כי היה איש קדוש מרחם, עד כאן דבריו.

ויתכן לומר כי אם שייצחק היה לו מדת היראה והפחד, יוכל להיות שלא היה נפר על פניו רק שמחה וחדוה, כי באמת אין מי שישמח בעולם רק מי שהוא ירא ה' לאמתו ואין לו שום פחד אחר, מה גם אם הוא בן חורין מוצר הרע כיצחק שהיה מוכן לעולה לפני ה', רק שגור ה' 'אל תשלח ידך', אבל היה מוכן לזה, והוא שמחה לצדיק יותר משמחת הרשע בהבלי עולם.

ויתכן לומר שישמעאל רצה להדמות אליו בבחינת השמחה. אבל שרה

את סדום שנענשו על מה שהיו אומרים 'כי משחתים אנחנו', ונעלם מהם בשעת מעשה שהמה רק מקבלים, כדאיתא (במדבר רבה וירא ב"ר נ ט), אף שאמרו אחר כך 'וישלחנו ה' לשחתה' מכל מקום בשעת מעשה נעלם בזו הרגע מהם ותלו הפח בעצמם, והוא יען שהם משללי בחירה להפיר כח הבורא גם בתוך ההסתור, לזה בעת השפעתם למטה שנסתר מהם בזו הרגע גדל הבהירות, יכולין לחשב שיש בהם כח בפני עצמם.

אמנם עקר רצונו יתברך הוא בזה העולם שיהיה הכרה בכבודו יתברך גם בחשכות הסתרת הלבושים, לזה ברא השם יתברך את הצורות אדם דו פרוצופים, ובהאר"י הקדוש ז"ל נקרא זאת כתל אחד לשניהם, ובהר הקדוש (ח"ג קיז) נוקבא אחידת בסטרוהי, הינו שאצלו נתאחד הקבלה וההשפעה שהיא בחינת נוקבא ובחינת דבר ביחד, שאינו מתבטל מהותו בעת שעומד פנים בפנים ומקבל, וזוכר נמי בטוב בעת שמשפיע שהוא רק מקבל, כי יש בו כח הבחירה להמליך עליו את השם יתברך אף בגדל הסתרתו, לכן יכול שפיר להכיר אף בשעה שמשפיע שהוא רק מקבל.

ובזאת ההפכה הוא עקר המכון מרצונו יתברך, לזה מצינו בגמרא: הי מינייהו סגי ברישא, אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא דזכר סגי ברישא, הינו כי זכר מורה על כח עבודה בבחירה, ונוקבא רומז על הכרה עצומה בבחירות חזקה עד שאין מקום כלל לכח הבחירה.

והגם שיהיה לעתיד עקר היקרות בזאת ההפכה שפיריו שאין האדם פועל כלום בכח בחירתו רק השם יתברך לבדו הוא פועל הכל כמו שגאמר 'הנני עשה חדשה בארץ נקבה תסובב גבר' (ירמיה לא כא), הינו שאז ינהיר השם יתברך שכת הנוקבא הוא יותר נעלה מכת הדבר, אכן בזה העולם הוא עקר רצונו שיעבד האדם בכח בחירתו הטובה, וזהו מסתברא דזכר סגי ברישא (ראש השנה אות כד):

וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה' (יט כז)

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

עקר כבוד הבורא מתגלה על ידי התפלה

עקר כבוד ה' יתברך ביותר הוא על ידי תפלה דיקא, על ידי שמתפללין ומבקשין מה' יתברך כל צרכיו כל מה

דקשה, דלא היה לו לומר רק 'קח נא את יצחק', והכל יתר. ורש"י ז"ל כתב כדי לתת לו שְׂכָר על כל דבור ודבור:

ולפי ענינו בא הקדוש ברוך הוא יתברך שמו להורות לבני האדם האהבה שיקרא בה 'אוהב השם', דהדבר החביב עליו ביותר לא ימנע אותו מאהבתו יתברך, ואברהם אבינו עליו השלום שום דבר לא היה חביב עליו יותר מיצחק, יותר מגופו ומממונו, כי הרי הבטיחו ה' (כא יב) 'כי ביצחק יקרא לך זרע', ומשמע דלא יש לו עם שרה זרע אחר רק יצחק, ונולד לו לעת זקנתו, ואפלו הכי מרב אהבתו את השם לא הרהר אחר מדותיו.

וזה שאמר קח נא את בנו, שזה נקרא 'בנו' שהוא זרע כשר, לאפוקי ישמעאל. ועוד, את יחידך, שאין לך משרה עוד בן זולת זה. ועוד, אשר אהבת, יותר מגופך. ועוד, את יצחק, שזה הבן מבדל מהבנים שהוא קדוש ונרא אותי בתכלית. וכל זה אם אהבתי עזה עליך יותר מן הכל העלהו לעולה לפני. ומרב אהבתו את השם עשה בשמחה ולא עכב, דכתיב (כב א) 'וישכם אברהם בבקר'.

וכדי שלא יאמרו באי עולם שמא אברהם לא עשה כל זה אלא מפני שידע שה' יתברך לא ינחמו לשחטו, לכן אמר לו ה' יתברך (פסוק יב שם) 'כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנו את יחידך ממני', הקדוש ברוך הוא ירד לסוף דעתו וגלה שדעתו היה לשחטו, ובפרט למה שכתבו רבותינו ז"ל (ספר הורקה, כב יד) כי שחט בו מקצת:

הטעם שעלה בדעת אברהם אבינו שרצה הקדוש ברוך הוא לשחט את יצחק

אכל מכל מקום קשה, מה עלה על דעת אברהם אבינו והיאך האמין דבר זה שפגעת הקדוש ברוך הוא לשחט את בנו. ונראה לעניות דעתי אם אפשר, משום דאברהם היה חסד גמור ויצחק היה גבורה מדת הדין, ורצון השם הוא שיהיה הדין נכנע תחת החסד, חשב אברהם אבינו עליו השלום שרצון השם שישחט יצחק, שזה הוא הכנעה גמורה של הדין ותגבורת החסד, וכיון שחשב שזהו דעת עליו ורצונו עשה בשמחה ולא עכב.

ומזה נודעת אהבת אברהם השלמה, דכיון שסבר שזה רצון השם וזה שלמות אילן העליון עשה באהבה רבה. ולפיכך אמר לו ה' כי ירא אלהים אתה, דהינו ירא ממדת הדין שהוא 'אלהים', ולפיכך עשית זה להכניע הדין:

שנה, ולכל פנות שאמה פונה, אפלו פעלה הקטנה שנפעלות, תדע נאמנה דוגמת זה עושה הקדוש ברוך הוא בעצמו.

ואם כן איך לא יתמלא האדם הגשמי רתת וזיע פחד ומורא, וכל עתיו ורגעיו יבוש ויכלם ויפלס מאזני שכלו במאד מאד טרם עשותו איזה מן הפעולות מה יתער לעילא, ושמא יגרם חס ושלום עשיה רעה לבורא עולם כביכול פמעשהו כדברי המדרש ואנה יוליך חרפתו.

הרמז בלשון הפסוק

מול דברינו בא הרמז בתורה שכל מוסר לבני אדם: **ויאמר אבימלך** אב הרחמים מלכו של עולם, ופיכל שר צבאו מורה מלאכי מרומים צבאות אלקים, תחלת דבר ה' כאב רחמן אל אברהם - והאבות סימן לבניהם למען אשר יצוה את בניו אחריו עד דור דורות - בא אלקים עם כל צבאותיו להורות לאדם אפני העבודה, זאת תעלה על לבך:

אלהים עמד בכל אשר אתה עשה, ירצה להורות האמור, כל בחינות עשיותך מקטן ועד גדול, אלקים עמד לעשות כמעשיך ממש שנה, אם לטוב או הפכו חס ושלום, ואם כן הזהר והזהר בגדל ההשפלה ושקול הדעת לבלתי עשות שום פעלה בעולם זולת מה שנוגע אל עבודת הבורא ותקון שבעת מדותיו הקדושים שממם נבנה העולם.

ולזה גמר אמר, ולהזהיר בא האלקים, **ועתה השבעה לי**, ונודע כל מקום שנאמר לשון שבועה הוא ברזא דשבועה, כלומר מגמתך ועבדתך בעולם הנה השבעה לי, הינו שתגרום בכשרון פעלתך תקון שבעת המדות, ותשפיע משפע ברכה עליינה ברזא דשבועה השפעה לשכינה, ואז טוב לך בזה ובבא, ובאלה אני חפצתי לעשות כמעשיך אמן, ודוק:

קח נא את בנו את יחידך אשר אהבת את יצחק (כב ב)

שערי תשובה

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

מהות האהבה הנצרכת לעבודת הבורא

האהבה שיהיה האדם את השם צריך שתהיה אהבה מפלגת עד תכלית, שום דבר לא ימנע בשבילו, הן נפשו הן גופו הן ממנו, דבזה נתעלה אברהם אבינו עליו השלום כשנסהו הקדוש ברוך הוא ביצחק בנו, ומה כתיב שם, 'קח נא את בנו את יחידך אשר אהבת את יצחק',

אכל הבוטח בה' באמת רואה שעקר הדבר וכל עניניו תלוי הכל ברצון הבורא ברוך הוא, ובחפצו נותן לו בלי שום טירחא ובנחת וברוח, כי רצונו הטוב להטיב.

באור לשון הפסוק על פי הנ"ל

וזהו שכתוב ויפקח אלהים את עיניו ותרם באר מים, ובדאי לא נבראה מחדש, רק מכבר היה, כי לא נאמר ויברא, רק מקדם היה טח עיניה מראות שלא היה עדין רצון הבורא ברוך הוא שתראה, עד שבבא ישמעאל בנה לשערי מות, ודנו אותו למעלה לכף זכות, כמאמר חז"ל על פסוק 'באשר הוא שם', ואז ויפקח ה' את עיניה כו'.

וכן הוא בכל ענין פרנסות האדם וצרכיו, כשידע האדם שהקדוש ברוך הוא משגיח עליו ומפרנסו, אז הקדוש ברוך הוא פקח עיניו ורואה פרנסתו בכל מקום (פרשת נשא):

ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו אל אברהם לאמר אלקים עמד בכל אשר אתה עשה, ועתה השבעה לי באלקים הנה (כא כב-כג)

אור המאיר

רבי זאב וואלף מ'טומיר זיע"א

הדקדוקים בפסוק

בפסוק ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו אל אברהם לאמר אלקים עמד בכל אשר אתה עשה ועתה השבעה לי, לכאורה אין לו שחר כלל, וגם שפת יתר 'בכל אשר אתה עשה', מהראוי לומר אלקים עמד ועתה השבעה לי.

וזהו בכל פעולותיו כי כל פעלה פועלת כנגדה בשמים

אמנם בכאן באה תורתנו הקדושה לעורר לבות בני אדם לכוון מחשבותיהם ועבודותיהם בקדושה ובטהרה ויחקו על לוח לבם פי אלהים פנים אל פנים אתו עמו, כל אחד ואחד מישראל כמו שהוא גורם בכשרון עבודתו ומראה פנים למעלה, כמוהו גורם גם כן מראית פנים העליון, הינו התלבשות אלהות בהעולמות באמצעות מדרגותיו המה שבעת המדות.

ועל דרך שנתבאר לנו במקום אחר פרוש המדרש פרוש הפתוח 'ה' צלף' (תהלים קכא ה), ובאר הקדוש ברוך הוא הוא צלו של אדם התחתון, מה הצל הזה כשאמה בוכה הוא כנגדך וכשאמה שוחק לנגדך, כן הקדוש ברוך הוא כביכול הוא צלך, ובהתעוררות התחתון נתעורר למעלה ממש

ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה (כב יב)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק ממרדיטשוב זיע"א

עשית המצות לשם שמים

'ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש וכו' כי עתה ידעתי כו' ולא חשכת את בנך את יחידך ממני. ויש לדקדק למה כתב כאן 'ממני', ואחר כך כתיב (להלן פסוק טז) 'ויאמר בי נשבעתי כו' ולא חשכת את בנך את יחידך, ולא כתיב 'ממני'.

ונראה לתרץ, ומתחילה נבאר הגמרא (שבת סג.) העושה מצוה כמאמרה אין מבשרין לו כו', וקשה מאי לשון כמאמרה. **והענין**, כל מה שאדם עושה מצוה או לומד תורה, צריך להסתכל שיהיה כוננו בלתי לה' לבדו לעשות נחת רוח ליורו ותעלה, אמנם אחר המעשה, לא יעלה בלבו חלילה שכתב עשה רצון הבורא ברוך הוא, שאם יחשב כך ודאי אין מעשיו רצונין כלל, ועדין בן זומא מבחוץ (ראה חגיגה טו.), ולא קרב אל פתח העבודה, אפלו שאם היה באמת שעשה איזה נחת רוח להבורא ברוך הוא, יהיה מכיר בשפלותו שעדין לא התחיל לעבדו ותבדל, מכח יראת הבורא שהיא נופל עליו.

כמשל, מי שזכה לבוא לפלטרין המלך, מי שבא להיכל יותר פנימי, רואה יותר גדלת המלך ועשרו, סגלת מלכים ואדרבמונים. כך מה שאדם עושה יותר המצוה וזכה בדחילו ורחימו, וזכה ונכנס יותר להיכל המלך יותר פנימי, וכל מה שנקנס יותר פנימי, יותר רואה שם גדלת המלך מלכו של עולם ותבדל שמו ורוממותו. ונתחייב מזה, כשנופל בדעת העושה איזה עובדא שעשה מאומה נחת רוח להבורא, ודאי רחוק עדין, ואל פתח העבודה לא בא לעבודתו ותבדל. **והנה** לשון מצוה פרוש לשון חבור כבודע, לשון צותא חדא. וזהו פרוש כל העושה מצוה כמאמרה, כפרושה של מצוה, שמתחבר עצמו על ידי בן להבורא ותבדל שמו וכו'.

ויש מצות שאין בהם שום הנאה גופנית, כמו תפלין וציצית ודומין להן, ויש מצות שבהם יש הנאה הגוף, כגון מאכלות שבת ויום טוב, והנפקותא שבאלו המצות חמרא גדולה שלא יהא לו פניה בהן. **וכזה** מתרץ בפרשת עקרה 'אל תשלח ידך אל הנער וכו' כי עתה כו', פרוש עתה כשאני רואה שאפלו מה שאתה מורידו מן העקרה גם בן בלי שום פניה, מזה ידעתי כי ירא אלהים אתה.

ועל דרך זה נראה מה שאמר יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת, ולא נאמר 'ממני', כי שם מדבר על העלאת לעקרה כמשמעות לשון 'עשית את הדבר הזה', ובהעלאת אינו צריך להשמיענו, כי אז בודאי עשה לאהבתו ותבדל שמו, ולא היה שום פניה, אבל עתה מדבר על הירידה, וזה 'ממני', שאפלו הירידה היה גם בן ממני, בלי שום פניה. והבן:

ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראא
אשר יאמר היום בהר ה' יראא (כב יד)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

שני ענינים גדולים מיסודות התורה

נלמדים מנסיון העקרה

כתב הרמב"ם בספרו מורה נבוכים (ח"ג פכ"ד), שתכליתו של נסיון העקרה היתה לפרסם בעולם שני ענינים גדולים מיסודות התורה:

א, להודיע אותנו גבול אהבת השם ויראתו עד היכן היא מגעת. ב, להודיע אותנו איך צריכים הנביאים באמת מה שיבוא מה השם בנבואה וכו', שכל מה שיראה הנביא במראה הנבואה הוא אמת וצריך אצל הנביא לא יספק בדבר ממנו וכו', והראיה על זה הסכים אברהם לשחוט בנו יחידו אשר אהב כמו שצוה, ואף על פי שהיתה המצוה ההיא בחלום או במראה וכו' ולא היה מוצא בנפשו לעשות זה המעשה הגדול מספק כו'.

עבודת ה' בבית המקדש וקביעתו כמקום

גלוי שכינה מקורם משני ענינים הנ"ל

ויש לומר, שמשני ענינים אלו שנתפרסמו בעולם על ידי מעשה העקרה באים שני הענינים שבבית המקדש – שגובה במקום העקרה:

ענין אהבת ה' ויראתו שנתגלה על ידי העקרה, הביא לידי זה, שעקר הענין העבודת ה' (שזהו על ידי מעשה הקרבנות) הוא במקום זה דווקא, ופרסום גלוי ההתאמתות בתכלית של מראה ה' הפא בנבואה, הביא זה שעל מקום זה יתפלל שיהיה מקום גלוי שכינה, ה' יראא וגו' בהר ה' יראא – 'בהר זה יראה הקדוש ברוך הוא לעמו' (לשון רש"י כב יד).

רמז שני הענינים בלשון הרמב"ם

בהלכות בית הבחירה

ויש לבאר שהם הם שני הענינים שכתב הרמב"ם בריש הלכות בית הבחירה 'בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה' – 'מקריבים בו הקרבנות' הוא ענין העבודה; 'וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה' הוא

ענין הראיה, 'שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון ה'.

ענין הקרבנות והשראת השכינה מדגש

במזבח שהוא עקרו של בית המקדש

וכיון שהמזבח הוא עקרו של המקדש – לכן גם במזבח עצמו ישנם שני ענינים אלו: א, קרבנות הוא ענין העבודה מצד מקריבי הקרבן. ב, על ידי עבודת הקרבנות של אהרן ובניו נעשית השראת השכינה בבית המקדש ובבית קדשי הקדשים [כמו שנתבאר במקום אחר בפרוש הודאת הסנהדרין (סוף מסכת מדרות) 'ברוך הוא שפחד באהרן ובניו לעמוד לשרת לפני ה' בבית קדשי הקדשים', ששבח זה הוא על המעלה שבעבודת אהרן ובניו, שמביאה השראת השכינה בקדשי הקדשים].

חלוק שני ענינים הנ"ל בעבודת אברהם

ויצחק במעשה העקרה

שני ענינים הנ"ל שנקבעו במקום המזבח על ידי מעשה העקרה – א, ענין העבודה, ב, השראת השכינה – שיהיה בכללותו, להבדיל – העקר – בין חלקו של אברהם וחלקו של יצחק במעשה העקרה: **מעשה** המסירת נפש של העקרה מתיחס – בעקר – לאברהם, שהוא היה צריך לכבד את רחמיו מעל בנו יחידו ולהעלהו לעולה על גבי מזבח, מה שאין בן יצחק, שאמר 'ואיה השוה לעולה' – וזהו ענין העבודה שבמעשה העקרה.

ואלו חלקו של יצחק במעשה העקרה היה בעקר בהנפצל, שהוא נתקדש בקדשת עולה על ידי שניעקר על גבי המזבח – וחלות קדשה שכת, כמוכן, להשראת השכינה (ח"ל עמ' 73):

ופילגשו ושמה ראומה ותלד גם הוא את טבח ואת גחם ואת תחש ואת מעכה (כב כד)

מדרש משה

רבי מרדכי משה מפילוב זיע"א

רמז בראשי תבות 'את טבח ואת גחם

ואת תחש ואת מעכה'

ראיתי בספר הקדוש אוהב ישראל בשם קבץ ישן, על סיום הפרשה 'ואת תחש ואת מעכה' – 'תחש' ראשי תבות תקעו ח'דש ש'ופר, 'מעכה' ראשי תבות מ'לך על כ'ל ה'עולם, ולכך אנו קורין פרשה זו בראש השנה ביום ב', והמשפיל יבין את כל זאת, עד כאן לשונו, עין שם וכו'.

ראשי תבות של 'טבח' היא ט'וב ב'פסה ח'דש, ו'טבח' לשון 'שר הטבחים', רב קטיליא' (בראשית לו לו). ו'גחם' גם כן, שראשי תבות ג'מר ח'יים מ'ות, וראשי

תפלה

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוֹז'ניץ זיע"א

חסד עשה עמנו השם יתברך שזכנו להתפלל ולברכו בלשון נוכח

אנחנו קרוצי חמר מלאי חטא ועו, ואעפ"כ אנו זוכים לדבר ולהתחנן לפני מלך הכבוד הוא היוצר כל דלית מחשבה תפיסא ביה, וגם אנו קוראין אותו בלשון 'אתה' כאשר ידבר איש אל הנצב לעמתו, זהו בודאי חסד גדול ופלא מרחמי השי"ת המרחם על ברייתו (פרשת וירא):

תפארת שלמה

רבי שלמה מנדומסק זיע"א

אל ימנע מלהעתיך אף שאין תפלתו מועלת

וכן נכוז לכל איש ישראל, אף על פי שרואה שאין תפלתו מועלת, אף על פי כן אל ימנע מן הרחמים להעתיך אל ה' תמיד (פרשת וירא):

לאחר שהתחיל להתפלל ידמה בנפשו שנתכפרו עונותיו

קדם התחלת התפלה צריך לעמוד בשפלות רוח, אשר האדם יודע מרת נפשו כי הוא כלי מלא בושה וכלמה מחמת כבוד העונות, וכמו שכתוב 'הנה נא הואילתי לדבר ואנכי עפר ואפר', אך לאחר שהתחיל להתפלל צריך לעבד בשמחה וידע כי תפלתו בוקע רקיעים (ערב יום כפור):

ברכת טוב

רבי אהיה יהודה הלוי מאזרוב זיע"א

עקר משרת התפלה - הרשם למשך היום

עקר העבודות בתורה ותפלה הוא, שגם אחר אשר ילך מהעבודה ושאר רשם אצלו, שלא יוכל לחטא ויהיה יראת ה' חופף עליו כל היום, ואזי סימן שהתפלל (פרשת וירא):

קדשה והתעוררות רב (עהפ"ס ואקחה):

ראש השנה

דגל מחנה יהודה

רבי יהודה צבי מסטריטין זיע"א

רמז קריאת ראש השנה

ואת מעכה הוא ר"ת ו'דוי א'חר ת'שובה מ'גיע ע'ד כ'סא ה'כבוד, והוא על דרך אמרים גדולה תשובה שמגיעת עד כסא הכבוד. ומחמת זה קורין הפרשה הזו בר"ה:

מעשה יחיאל

רבי יחיאל מיכל היבנר אב"ד גיזנוב זיע"א

בכית בעל האהבת שלום בסיום הקריאה ביום ב' דר"ה

ספרו נא לי שאדמו"ר הק' מקאסוב זללה"ה בעל אהבת שלום כשהיה מסים הקריאה ביום ב' ר"ה היה בוכה. ונהנינא שראיתי בספר גאליה ישראל דר"ת ואת מעכה ו'דוי א'חר ת'שובה מ'גיע ע'ד כ'סא ה'כבוד:

שפע

אמרי יהושע

רבי אורי יהושע אשר אלחנן מפוריסוב זיע"א

דחית השפע על ידי עשית עצות ותחבולות

שמעתי מפי אאמו"ר זללה"ה שהשפע מן השמים היא כמו ספינה העומדת אצל החוף, ששקל יכול האדם לדחותה מן החוף, כן השפע שייך מן השמים והיא סמוך אצלו שיכול לקבלו, והיזה"ר מתעה את האדם ומרמה לו שישב בדעתו שישכיל בעסקיו על פי שכלו, ובזה הוא מדחה את השפע ח"ו (פרשת וירא):

תבות ג'ם מ'חר ח'דש, יומא אריכתא. ואת תחש, הינו דמכל מקום על ידי תרועת ח'דש ש'ופר.

ואת מעכה הינו מה שמסים בתפלת ראש השנה מ'לך ע'ל כ'ל ה'ארץ, נמתק הכל, וצדיקים גמורים נכתבים לאלתר לחיים, פיון שפונתם להמליך שמו יתברך על כל ה'ארץ, ונעשה מזה יומא אריכתא להמתיק כל הדינים מעל ישראל אף בצרכי הגוף וחיזוניות העולמות, וכמבאר בשם האריז"ל (פרי עין חיים שער ר"ה פ"ד) דבעת שהיו ישראל מפזרין צריכין שני ימים, כדי לתקן הפנימיות וגם חיזוניות העולמות:

• לשונות של אור •

יצר

אף פרי תבואה

רבי צבי הירש מליסקא זיע"א

מועלת האדם מפני שיש לו יצר הרע

הצדיק הוא דר במקום היצר הרע וכובש את יצרו, ולכן השם יתברך אוהב אותו (ד"ה וירא):

צדיק

דברי צדיקים

רבי דב בעריש מאוספיצין זיע"א

קדשת הצדיק מרגשת בעקר לאחר הפרדה ממנו

ידוע לשרידי העם, באם יבואו אל הצדיק הגדול ללמוד ממנו דעת ולהלכיב לבם בעבודת הבורא, אזי בעוד שהוא אצל הצדיק אינו מקבל שום רשם הארה בלבד ולא נתלהב לעבודה, רק אחר כך כשנוסע לביתו אז מרגיש בנפשו תוספת

אוצרות גאוני הדורות

רצה לומר הלא התכלית הוא שתאכלו ותברכו ברכת המזון, כי לכך נתפנונו גם הם לסעד אצלו, עכ"ל.

ואיתא בגמרא (ברכות כ:) דרש רב עוירא וכו' אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם כתוב בתורתך (דברים י"ז) 'אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד', והלא אתה נושא פנים לישראל

ליה למימר 'כן נעשה כאשר דברת'. ושמעתי בשם גדול אחד לפרש, כי נתבאר בספר עשרה מאמרות (מאמר חקור דין ח"א פכ"א) דמצות ברכת המזון אינה נזהגת בעליונים כלל, וזה הטעם הסעודה שסעדו המלאכים אצל אברהם כדי שיעשו מצוה זו לברך ברכת הזמון מה שלא עשו למעלה, וזהו כי על כן עברתם על עבדכם,

ואקחה פת לחם וסעדו לכם אחר תעברו כי על כן עברתם על עבדכם ויאמרו כן תעשה כאשר דברת (יח ה)

אור תורה

רבי אורי קאלמיייר זצ"ל

אכילת המלאכים בלי ברכת המזון בכדי שיהיה לישראל נשיאת פנים

קשה מאי 'כן תעשה כאשר דברת', הנה

שהמים יעלו לקראת אברהם אבינו ע"ה, והוא בעצם אמרו בעבור תהיה לי לעדה כי חפרתי את הבאר הזאת.

ויאמר אברהם אל נערי שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה (כב)

(ה)

דברי חיים

רבי חיים ירוחם לנץ זצ"ל

הליכת אברהם ויצחק במהירות להר המוריה לאחר פירתם ממשעאל ואליעזר

פרש רש"י, כלומר מעט דרך לפנינו. ולכאורה מה פונת רש"י בזה, הלא עד יום השלישי הלכו כלם ביחד, ומאי נפקא מזה אם עוד ילכו, הלא כתיב (במדבר יא לא) 'ויכרךך יום כה' אצל השלל, דלמא הכי נמי דרך יום כה.

והמתקתי דברי רש"י שיהיה כנפת דבש, על פי מה ששמעתי בשם אדמו"ר מו"ה צבי מדיטשוב, שאיש אחד מקרובו ראה אצלו איזה עלין משו"ב ממקוה שמו לא נודע לי על פסוק 'וירא את המקום מרחק', וכתב שם כי אברהם אבינו התפלא מאד שהוא הולך לעשות מצוה גדולה כזאת לשחט בנו יחידו ועדין המקום מרחק ממנו, והלא פסיעותיו של אברהם אבינו היה שלש פרסאות כשרדף אחר המלכים (ב"ר מג א), ולזה כן כשראה את המקום עדין רחוק ממנו, הבין שבשביל שהיו ישמעאל ואליעזר הנערים על ידם אינו יכול להגיע שם תכף, על כן אמר 'שבו לכם פה עם החמור' עם הדומה לחמור, ואתם עושה לי עכבה על כן שבו בזה, אבל כשיהיה אני והנער - ברגע אחד נהיה שם כשנהיה בלעדכם, כן שמעתי.

ועמסתי שכן פרש רש"י ז"ל דרך מעוט לפנינו, כשנהיה רק אני ובני - ברגע נהיה שם, ולא 'כדרךך יום כה', רק תכף נהיה שם.

ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים (כב יא)

משך חכמה

רבי מאיר טמחה הכהן זצ"ל

בעת העקדה לא היו רשאים המלאכים לבוא להר המוריה

לפי שבעת העקדה שהיה מקריב אברהם בנו להשם יתברך, היה אז התגלות אלקית כמו שהיה לכהן גדול ביום הפסחים לפני ולפנים, שעל זה נאמר (ויקרא טו ז)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאש זצ"ל

תשובת אמות העולם אינה מתקבלת

ולפי פשוטו של רש"י ז"ל שפרש 'ואם לא יעמדו במרדן' אדעה' מה אעשה להפרע מהם ביסורין, ולא אכלה אותם. ע"כ. יקשה אם לא עמדו במרדן ועשו תשובה למה עוד יפרע מהן, הלא אין דבר עומד בפני התשובה, כמו שכתוב (יחזקאל לג יא) 'אם אחפץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחקיה', אם כן למה יפרע מהם.

ואפשר הוא על פי מה שאמרו ז"ל שאין תשובת אמות העולם מתקבלת, מטעם שאמרו זכרונם לברכה, או מצד שאינם בנים ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, או מטעם שלא נצטוו כי אם בשבע מצות בני נח והיה להם לקיים, ולכך אין תשובתם מתקבלת. והקשו ז"ל מאי שנא מאנשי נינוה שנתקבלה תשובתם, ותרצו שלא נתקבלה אלא לפי שעה, אבל אחר כך נפרע מהם על ידי הרעש בימי נחום האלקשי.

נמצא שאין תשובת בני נח מתקבלת אלא לפי שעה, אבל אחר כך נפרע מהם הכל. וזהו שכתוב בבאן גם כן אדעה מה אעשה ואפרע מהן ביסורין, ולא אכלה אותם לפי שעה, רצונו לומר כמו באנשי נינוה שנפרע מהם אחר כך.

ויאמר כי את שבע כבשת תקח מידי בעבור תהיה לי לעדה כי חפרתי את הבאר הזאת (כא ל)

פני דוד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

הוכחת עלית המים לקראת הכבשים על בעלות הבאר

לפי פשוטו שמעתי ח"ר משם משה אגוזי ז"ל, כי נודע מה שאמרו זכרונם לברכה (ב"ר נד ה), שאמרו כל מי שיעלה המים לקראת צאנו הבאר שלו, ועלו לקראת צאנו של אברהם כמו שאמרו ז"ל.

ועדין אפשר לאומר שיאמר, כי אלה הצאן שבגיד אברהם אבינו ע"ה יש להם סגלה מצד עצמם שהמים עולים לקראתם, ואין הדבר מצד שהבאר הוא של אברהם אבינו ע"ה. לכן כי יסבר פי דוברי שקר נתחכם אברהם אבינו ע"ה ונתן לו במתנה שבע כבשות, ואחר שיהיו של אבימלך ילכו על הבאר ולא יעלו המים לקראתם, ובגון זו יקר סגודותא כי הבאר של אברהם אבינו ע"ה, ובא האות

דכתיב (במדבר ו כו) 'ישא ה' פניו אליך', אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שפתבתי להם בתורה (דברים ח י) 'ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך', והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה, ע"כ.

ולפי זה אם יברכו המלאכים גם כן ברפת המזון, ממילא לא יהיה לישראל נשיאות פנים על ידי ברפת המזון, ולכן אמר אברהם וסעדו לבכם אחר תעברו, דהינו תעברו מיד בלא ברפת המזון.

ויאמרו בן תעשה כאשר דברתי, דאמרין בגמרא (פסחים ק"ט:) עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים וכו', לאחר שאוכלין ושותין נוהגין לו לאברהם אבינו כוס של ברכה לברך, ואומר להן איני מכיר שיעא ממני ישמעאל וכו', נמצא שגם אברהם לא יוכל לברך ברפת המזון.

ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתנו לפניו והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו (יח ח)

בית אשר

רבי אשר זעליג גרינצוויג זצ"ל

נתינת התורה לישראל בזכות אכילת בשר בחלב של המלאכים

יש לדקדק דלעיל כתיב 'נצבים עליו', וכן 'הוא עמד עליהם'. ואפשר לומר על פי המוכח בבבלי התוספות כאן, מלמד שהאכילם בשר וחלב, וכשרצה הקב"ה לתן תורה לישראל אמרו המלאכים 'תנה הודך על השמים', אמר להם כתוב בתורה (שמות כג יט) 'לא תבשל גדי בחלב אמו' ואתם כשירדתם למטה אכלתם בשר וחלב שנאמר 'ויקח חמאה וחלב', מיד הודו להקב"ה, והינו דכתיב בפרשת תשא (לד כז) 'כי על פי הדברים האלה פרתו וגו', וכתיב לעיל מיניה 'לא תבשל גדי בחלב אמו', ע"כ. נמצא שקבלת התורה היה על ידי שהאכילם בשר בחלב.

וזהו שאמר ויקח חמאה וחלב ויתנו לפניו, שנתן להם בשר בחלב, ועל ידי זה והוא עמד עליהם זכה לעמוד למעלה מהם, במה שהוא תחת העץ, הינו שזכו על ידי זה לקבל התורה שנקראת 'עץ חיים', כנאמר (שמות יט יז) 'וייתיבבו בתחתית ההר', וזו 'תחת העץ'.

ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה ואם לא אדעה (יח כא)

וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יִרְאָה אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהָר ה' יִרְאָה. יוֹבֵן עַל פִּי מִדְרַשׁ יְלָקוּט, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: 'וַיִּרְא' אֶת הַמָּקוֹם מִרְחֹק, מֵאֵין הָיָה יוֹדֵעַ אַבְרָהָם אֵיזָה מָקוֹם הוּא, אָמַר רַב פֶּפֶא מִתַּחֲלָה עִמָּךְ הָיָה וְנַעֲשֶׂה הָר, מִשֵּׁם יָדַע שֶׁזֶה הַמָּקוֹם הָר ה', שְׁאֵין פְּכוּדוֹ שֶׁל מֶלֶךְ לִשְׁכֹּן בְּעַמָּךְ.

שָׁמַע מִנָּה מִתַּחֲלָה הָיָה הַמָּקוֹם הַזֶּה עִמָּךְ, וְעַכְשָׁיו מִכֹּחַ הַקָּרְבָּן נַעֲשֶׂה הָר, וְאִם כֵּן לֹא־חֵר הַקָּרְבָּן הַזֶּה מִן הַרְאוּי לְחֹזֵר לְעַמָּךְ, אֲלֵא צָרִיךְ לֹאמַר שֶׁעוֹלָמִית יִקְבַּע שֵׁם הַשְּׂכִינָה.

וְלִזְהָ אָמַר וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יִרְאָה עוֹלָמִית, כִּי 'יִרְאָה' הוּא עֲתִיד, וְקִשְׁיָא מְנַלְן, לִזְהָ אָמַר אֲשֶׁר יֹאמַר עָלָיו לְהִבָּא אַחֵר שֶׁהַקָּרְבָּן קָרְבָּן הָר ה', מִזֶּה מוֹכַח שֶׁמִּקְדָּשׁ עוֹלָמִית.

שם דוד

רבי דוד אופנהיים זצ"ל

לא חשש אברהם אבינו שמה יתחבב בהליכתו על טמאת המקדש לפי שקדם העקדה לא נבא הר המוריה

מִכְרַשׁ בְּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא (וִירָא כב), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: 'וַיִּרְא' אֶת הַמָּקוֹם מִרְחֹק, וְהֵיכָא נִרְאָה מִרְחֹק, מִלְּמַד שֶׁמִּתַּחֲלָה הָיָה מָקוֹם עִמָּךְ, כִּינֵּן שְׁאִמְרָה הַקְּבִ"ה לְשֵׁרוֹת שְׂכִינָתוֹ עָלָיו וְלַעֲשׂוֹתוֹ מִקְדָּשׁ, אָמַר אֵין דְּרִךְ מֶלֶךְ לִשְׁכֹּן בְּעַמָּךְ אֲלֵא בְּמָקוֹם גְּבוּהָ וּמַעֲלָה וּמִיִּפְּהָ וְנִרְאָה לְכָל מִיד מִזֶּה הַקְּבִ"ה יִתְבָּרַךְ לְסִבִּיבוֹת הַעַמָּךְ שִׁיתְקַבְּצוּ הַהָרִים לְמָקוֹם אֶחָד לַעֲשׂוֹת מָקוֹם הַשְּׂכִינָה, לְפִיכָף נִקְרָא 'הָר הַמּוֹרִיָּה' שֶׁמִּירְאָתוֹ שֶׁל הַקְּבִ"ה יִתְבָּרַךְ נַעֲשֶׂה הָר, ע"כ. הָרִי מִבְּאֵר שְׂבִיּוֹם צִוּוֹת ה' אֶת אַבְרָהָם לַעֲלֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עֲדִין לֹא הָיָה הָר הַמּוֹרִיָּה בְּעוֹלָם, רַק בִּירְאָה תִּדְרָשָׁה בְּרָא ה' בְּיוֹם הָעֶקְדָּה.

וְכִזָּה עָלָה בְּיָדֵינוּ לְתַן טַעַם טוֹב וּמִשְׁפַּח לְמָה בְּיוֹם צִוּוֹת ה' אֶת אַבְרָהָם עַל דְּבַר הָעֶקְדָּה הַסְתִּיר מִמֶּנּוּ מָקוֹם הַנִּרְצָה, בְּאִמְרוֹ וְהַעֲלֵהוּ שֵׁם לַעֲלָה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹדִי, הָיָה לוֹ לֹאמַר וְהַעֲלֵהוּ שֵׁם לַעֲלָה עַל הָר הַמּוֹרִיָּה. וְלִפִּי דְבָרֵי הַתַּנְחוּמָא מוֹכֵן הֵיטֵב, שֶׁהָרִי בִּשְׁעָה שֶׁנִּצְטָוָה אַבְרָהָם אָבִינוּ בְּפִרְשֵׁת הָעֶקְדָּה עֲדִין לֹא הָיָה הָר הַמּוֹרִיָּה בְּעוֹלָם, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לֹאמַר 'וְהַעֲלֵהוּ עַל הָר הַמּוֹרִיָּה', לָכֵן הָעֲלִים הַדָּבָר וְאָמַר 'עַל אֶחָד הַהָרִים' אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹדִי.

וּמַעֲתָה שׁוּב אֵין לְהַקְשׁוֹת אִיךָ עָלָה אַבְרָהָם אֶל אֶרֶץ הַקָּדֵשׁ וְטַמְאָת אֶרֶץ הָעַמִּים עָלָיו, וְלֹא חֲשַׁשׁ שְׁמָא יִתְחַבֵּב

גַּם כֵּן בְּסִימָנִים כִּי אֵין זֶה אֵיל רִגְלִי, אֲלֵא שְׁהוּא מוֹכֵן וּמִזְמֵן לָכֵף, וּבִרְיָה מִשְׁשֵׁת יְמִי בְּרִאשִׁית הוּא.

מקום העקדה נעשה להר בעת העקדה

תפארת יהונתן

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

מקום העקדה היה מישור משושט ימי בראשית כדי שלא יעבדו בו לעבודה זרה

וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יִרְאָה אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהָר ה' יִרְאָה (כב יד). נִרְאָה לְפָרֶשׁ עַל פִּי דְאִיתָא בְּמִדְרַשׁ (תַּנְחוּמָא כב), דְּתַחֲלָה הָיְתָה בְּקַעָה, וּכְשָׁבָא אַבְרָהָם הִתְפַּלֵּל וְאָמַר אֵין דְּרִכּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ לִשְׁכֹּן בְּעַרְפֵּל, מִיד נַעֲשֶׂה הָר. וְיֵשׁ לְהִבִּין לְמָה בְּאִמְתָּ לֹא בְּרָא אוֹתוֹ הַקְּבִ"ה מִתַּחֲלָה לְהָר.

רַק נִרְאָה דִּידוּעַ מַה שֶׁהַקְשָׁה בִּירוּשָׁלַיִם, אִם נַעֲבֵד בְּמִחְבֵּר אֲסוּר הָאֵיךְ הַכָּשֵׁר הָר הַמּוֹרִיָּה לְהִיּוֹת שֵׁם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הָא אִמְרִינֵן דְּאֵין לָךְ הָר שְׁלֹא עָבְדוּ בוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. וְלִתְרֵץ קוּשְׁיָא זֹאת הוּא, דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא יִרְשָׁה לָנוּ וּמִחֻזְקָתָהּ וְעוֹמְדָתָהּ מֵאֲבוֹתֵינוּ, וְהַקְּבִ"ה נָתַן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְאַבְרָהָם בְּמַתָּנָה, וְאִם עוֹבְדִין אַחֵר כִּף לְהָר אֵינוֹ נֶאֱסָר, דְּאֵין אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ. רַק תִּינַח מַה שֶׁעָבְדוּ אוֹתוֹ לְאַחֵר שְׁנִתָּן לְאַבְרָהָם אֵין יָכוֹלִין לְאַסֵּר אוֹתוֹ, אֲבָל מַה שֶׁעָבְדוּהוּ קֹדֶם שְׁנִתָּן לְאַבְרָהָם וְנֶאֱסָר כָּבֵר יִהְיֶה אֲסוּר לְבָנָיו בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְלִזְהָ הָיָה תַּחֲלָה בְּקַעָה קֹדֶם שֶׁהִתְפַּלֵּל אַבְרָהָם לַעֲשׂוֹתוֹ הָר, אִם כֵּן מִתַּחֲלָה לֹא נֶאֱסָר, וּמִשְׁנַעֲשֶׂה הָר הָיָה יִרְשָׁה לְאַבְרָהָם, וְגַם שֶׁעָבְדוּהוּ אַחֵר כִּף אֵין אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ.

וְזֶה שְׁאִמְרָה אַבְרָהָם ה' יִרְאָה, הִרְצוֹן, שִׁיְהִיָּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר בּוֹ יִרְאָה ה', רַק שִׁיְקָשָׁה אִיךָ יִתְכַּן שִׁיְהִיָּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּהָר הֵלֹא אֵין לָךְ הָר שְׁלֹא עָבְדוּהוּ כְּקוּשְׁיַת הִירוּשָׁלַיִם, וְעַל זֶה קָאָמַר לְתַרְוִץ אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהָר ה' יִרְאָה, רִצָּה לֹאמַר זֶה שְׁהוּא הָר נִתְחַדֵּשׁ 'הַיּוֹם', כִּי מִקְדָּם הָיְתָה בְּקַעָה, וְאִם כֵּן תּוֹ לִיכָא לְמִיחָשׁ, דְּאֵין אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ.

בגדי אהרן

רבי אהרן תאומים זצ"ל

הר המוריה נותר הר מפני השקאת השכינה עליו לעד

וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֶהֱל מוֹעֵד, וּפְרָשׁ בִּירוּשָׁלַיִם (יומא פ"א ה"ה) אֶפְלוֹ אוֹתָן שְׁכַתוֹב 'פְּנִיָּהֶם פְּנֵי אָדָם'. לָכֵן לֹא הָיוּ יָכוֹלִים לְהִיּוֹת עַל הָהָר אִזּוֹ, רַק קָרָא מִן הַשָּׁמַיִם, שֶׁהַמֶּלֶךְ לֹא הָיָה יָכוֹל לְגַשֵּׁת אֶל הָהָר. לָכֵן אָמְרוּ (ב"ר נה י) כִּי אַבְרָהָם הָיָה כֹּכֵהן גְּדוֹל אִזּוֹ בַּעַת הָעֶקְדָּה, וְלָכֵן לֹא הָיוּ יָכוֹלִים הַמֶּלָּאכִים לְבֹא שָׁמָּה, וְזֶה שְׁאִמְרָה אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהָר ה' יִרְאָה.

וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה אֵיל אַחֵר נֹאחֲזוּ בִּסְבִיף בְּקִרְבֵּנוֹ (כב יג)

ניצוצי שמשון

רבי שמשון מאוסטרופוליא זצ"ל

כפרת עון העגל בזכות איל העקדה

וְהִנֵּה אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם 'ה' יִרְאָה', וּפְרָשׁוֹ חו"ל (ב"ר נו י) שֶׁצִּפָּה אַבְרָהָם אָבִינוּ שִׁיַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֶגֶל, וְאָמַר אִזּוֹ יִרְאָה הַשִּׁי"ת זְכוּת הָעֶקְדָּה שֶׁעָקַד אֶת יִצְחָק בְּנוֹ עַל הָר הַמּוֹרִיָּה כְּדִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּיְרַחֵם עֲלֵיהֶם בְּזְכוּת זֶה.

וְזֶה רִמְזֵי דְבָרֵי קֹדֶשׁ אֱלֹדִי, וַיִּרְא וְהִנֵּה אֵיל אַחֵר, הִינֵנוּ שִׁרְאָה שְׁכָמוֹ זֶה הָאֵיל עוֹמֵד וְנֹאחֲזוּ בִּסְבִיף, כְּמוֹ כֵּן יֵשׁ עוֹד אֵיל אַחֵר שֶׁעוֹמֵד וְנֹאחֲזוּ בִּסְבִיף, שִׁרְאָה שֶׁעֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב קָרְבָּן לְסִטְרָא אַחֲרָא בְּעִשְׂיַת הָעֶגֶל, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב (שמות לב ו) 'וַיַּעֲלֵהוּ עַלֹת וַיִּגְשׁוּ שְׁלָמִים'.

וְזֶה שְׁאִמְרָה וַיִּרְא וְהִנֵּה אֵיל אַחֵר נֹאחֲזוּ בִּסְבִיף, שְׁנִיִּיחָתוֹ בְּתַבַּת 'סְבִיף', כִּי אֲצֵל אוֹת ס' עוֹמֵד ע', וְאֲצֵל ב' עוֹמֵד ג', וְאֲצֵל כ' עוֹמֵד ל', וְנִמְצָא אֲצֵל תַּבַּת 'סְבִיף' הוּא תַּבַּת 'עֶגֶל' [וכו']. וְעַל כֵּן אָמַר בְּהָר ה' יִרְאָה שֶׁפְּרָשׁוֹ חֲכָמֵינוּ ז"ל שִׁירְאָה אִזּוֹ זְכוּת הָעֶקְדָּה לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

אמרות ה'

רבי משה אריה לייב ליטש-רוזנבוים זצ"ל

בריאית האיל בששת ימי בראשית

בְּמִפְרָשִׁים דִּיקוּ מֵלֵת 'אַחֵר', וְלִפִּי עֲנִיּוֹת דִּעְתִּי נִרְאָה, דְּוִדָּאֵי הָיָה אַבְרָהָם חוֹשֵׁשׁ אוֹלֵי הָאֵיל שֶׁל אָדָם אַחֵר הוּא וְאוֹלֵי נֶאֱבָדָה מִבְּעָלִיָּה, אָמְנָם הָיָה מִכִּיר שֶׁהָאֵיל הָלֹז הָיָה מִשְׁנָה בְּצוּרָתוֹ, וּבִרְיָה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ הוּא שֶׁנִּבְרָא מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרִאשִׁית (אבות פ"ה מ"ו), לְפִיכָף לְקַחוּ וְהַקְרִיבוּ תִּכְף. וְזֶה הוּא דִּיק בְּמֵלֵת 'אַחֵר' שֶׁפְּרוּשׁוֹ שׁוֹנָה מִהֶשְׁאֵר, וְכְמוֹ שְׁאִמְרוּ רַז"ל (שבת כח:) שׁוֹר שֶׁהַקְרִיב אָדָם הָרָאוּשׁוֹן קָרָן אַחַת הָיְתָה לוֹ בְּמִצְחוֹ, כִּף הָיָה מִכִּיר אַבְרָהָם אָבִינוּ

והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר
אמר אליך (כב ב). לכאורה בתחלה
 פתיב 'לך לך אל ארץ המוריה', הרי שקראו
 ארץ, ואחר כך אמר 'על אחד ההרים',
 הרי שקראו הר. ועוד כאן פתיב 'אשר'
 אמר אליך, ולא פתיב 'אשר ארץ' כמו
 לעיל (יב א).

ויש לומר דאיתא במדרש וירא את
 המקום מרחק, שראה אותו מקום
 עמק ולא הר, והתפלל ואמר אין כבודו
 של מלך לשכן בעמק, ונעשה באותו היום
 הר, 'אשר יאמר היום בהר ה' יראה'.

נמצא שעל ידי אברהם נעשה הר, והינו
 על אחד ההרים ולא פתיב ארץ,
 לפי שבתחלה היה רק ארץ ולא היה עדין
 הר, ורק עכשו על ידי אברהם נעשה הר,
 ונעשה הר המיוחד שבהרים, כעין שפרש
 רש"י לקמן (כו ט). והינו גם כן אשר אמר
 אליך, רצה לומר אשר אמר שיהיה הר
 בשבילך, וכעין דאיתא (ברכות מז.) 'עליך
 אמר קרא, ופרושו בשבילך אמר קרא
 עיי"ש.

בראשית, למען לא יעמידו העכו"ם שמה
 מצבה ובמה לעבודה זרה שלהם, וקדם
 העקדה נעשה שם המישור להר.

והנה כאשר נשתנה שם מקום או שוק
 ונקרא בשם אחר, אזי הזקנים אשר
 הרגלו בשם הישן, על הרב זכירו שם
 המקום או שוק בשם הישן, ורק צעירי
 הימים אשר עדין לא הרגלו בשם הישן,
 שם החדש על לשונם.

והנה אברהם אשר לא הרגל לקרא שם
 מקום העקדה בשם הר קראו 'מקום',
 מה שאין כן היום בהיות שאנו מרגלים
 כבר לקרא למקום עקדת יצחק 'הר', אנו
 אומרים 'בהר השם יראה', וכזה יובן שפיר
 הכתוב.

נחלת אברהם

רבי אברהם אבא הערצל זצ"ל
 מקום העקדה נעשה להר בזכות תפלתו
 של אברהם אבינו

על טמאת המקדש וקדשיו, שהרי לפי
 דברי התנחומא עדין לא נברא הר המוריה
 בעת ההיא, וקדם שנברא מקום המקדש
 אין כאן בית מחוש, וכשיצא אברהם אבינו
 מחרן היה בן ע"ה שנים, ובשעת העקדה
 היה בן קל"ז שנה, נמצא שהיה בין עלייתו
 לארץ ישראל עד העקדה ס"ב שנה, שבכל
 משך זמן ההיא היה יכול לילך בכל הארץ
 לארצה ולרחבה, שעדין אין הר המוריה
 בעולם. (פר' לך לך)

בן גרני

רבי יוסף ישראל זייטש זצ"ל
 אברהם אבינו הרגל לקרות להר המוריה
 בשמו הישן

ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה
 אשר יאמר היום בהר ה' יראה.
 וקשה לכאורה שפתח ב'מקום' וסיים 'בהר',
 ועין רש"י. ונראה על פי מה דאיתא
 בירושלמי הובא בכתם סופר (אורח סי' רח)
 שמקום העקדה היה מישור מששת ימי

מעשי צדיקים

למחוז חפצו, ומיד פנה לבית רבי העשיל,
 בכניסתו לבית אמר שחולה הוא, ומיד
 נשכב על מטת רבי העשיל עם מלבושיו
 המאבקים והמלכלכים בטיט הדרכים.

רבי העשיל לא הקפיד עליו במאומה,
 רק שמש אותו במסירות ונתן לו
 רפואות, בהגיע שעת חצות היה רבי
 שמשון ער, וראה את רבי העשיל עורף
 תקון חצות בבכיות וברעידת כל עצמותיו,
 אז לא יכל עוד להתאפק, וגילה לרבי
 העשיל את זהותו. (ניצוצי שמשון)

ויאמר טוב אשוב אליך בעת חיה והנה בן לשרה
אשתך (יה י)

אחד מבני מנינו של רבי שלום מרדכי
הכהן מברזאן זצ"ל המהרש"ם, נכנס
 אל הרב בבבילות, להזכיר את קרובת
 משפחתו המתגוררת בכפר הסמוך ומצויה
 כעת בסכנת חיים, בני המשפחה שלחוהו
 בדחיפות אל הרב שיתפלל ויעתיר עבורה,
 וכן שיזעיק רופא ממחה, אולי יוכל לעזר
 ולהציל.

תחלה מסר לרב את שמה "שרה", ואת
 שם אמה, ואחר התניעץ איהו רופא
 להזעיק למטת החולה, הוא חושש שאם
 יקרא לפרופסור הממחה ביותר, הלה

חסיד שנסע אל הרה"ק רבי צבי הערש
מרמנוב זיע"א ושהה בצל קדשו
 זמן מה, נכנס לרבו כשהגיע הזמן לנסע
 הביתה ואמר, "אינני יודע במה אני חוזר
 לביתי".

ענה רבי צבי הירש, ואקחה פת לחם,
 הריני לוקח את ההשפעה היהודית,
 'וסעדי לבכם', והנני מזריחה אל מעמקי
 לבכם, 'אחר תעברו', תחושו בזאת רק
 לאחר נסיעתכם מכאן, ומדוע מגיע לכם
 כל זאת, 'פי על פן עברתם על עבדכם',
 משום שהנכם מטריחים עצמכם לבוא
 אל הצדיק. (דברי אמונה)

וישח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן
 לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו (יה
 ח)

ספר רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל אב"ד
 לבוב, אחר שהתגלה לרבי שמשון
מאוסטרופולי זיע"א הי"ד, שהיה חלקו בגן
 עדן במחצת הרבי ר' העשיל זצ"ל שלאחר
 שנים נתפרסם כאב"ד קראקא, הוא בקש
 לתהות על קנקנו.

החליף רבי שמשון בגדיו שלא יכירוהו,
 התחזה לעובר ארח פשוט, וכך
 יצא לדרכו, לאחר טלטול בדרכים הגיע

ישח נא מעט מים (יה ד)

בחתנת הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשורקאס
 זיע"א עם בתו של הרה"ק רבי
דובער מליובאוויטש זיע"א, אמר אבי
 הפלה מאמר חסידות ארץ, כשסים הדרוש
 התבטא המחנך הרה"ק רבי מרדכי
מטשערנאביל זיע"א אבי החתן, ישח נא
 מעט מים, מעט תורה.

במקום נכח אחד מגדולי חסידי חב"ד,
רבי יצחק אייזיק אבד"ק הומיל
 זצ"ל, שקנא לכבוד רבו והגיב, המלאכים
 נדמו לאברהם כערביים ולהם משפיעים
 מעט מים, אולם לנשמות ישראל חייבים
 לתן הרבה מים.

נענה הרה"ק הצימח צדק זיע"א, "לא כן,
 אלא למלאכים דבר, ולהם די במעט
 מים", בהזדמנות אחרת הגיב רבי הלל
מפאריטש זצ"ל על טענה זו, "הלא כל
 התורה היא כד מן הים, הינו כ"ד ספרים,
 הרי שכמה שיאמרו אינו אלא ככד מן
 הים". (מגדל עז טער המעשה, מעשי אבות אות לו
 עמוד קעב)

ואקחה פת לחם וסעדי לבכם אחר תעברו פי על
 פן עברתם על עבדכם ויאמרו בן תעשה כאשר
 דברת (יה ה)

בערב שבת הלך להתפלל בבית מדרשו של רבי אלימלך, אך לא נכנס פנימה ונשאר בחוץ כדי שלא להפריע לרבי אלימלך מתפללו, ושאל היכן יש כאן אברך אחד שאינו מניח לי להתפלל.

חפשו אחר האברך, עד שמצאו את רבי ארון לייב מתפלל בחדר החיצון של בית המדרש, הוא נקרא אל רבי אלימלך, שכבדו ביותר ונתן לו מקום במזרח.

במוצאי שבת נכנס רבי ארון לייב אל הרבי עם הרבנית, ובקש עבורה רפואה, הוריד רבי אלימלך את החגורה שבה היה חגור, אמר לרבנית שתאחז בקצה האחד בעוד הוא אוחז בקצה השני, ושאל האם היא כבר חשה בטוב, כשהשיבה שעדיין לא, שאל פעם נוספת.

משהשיבה הרבנית שהיא מרגישה טוב יותר, שאל בשלישית, אז השיבה שעתה היא כבר בריאה כאחד האדם, שאל הרבי, האם אמת הדבר שלא הבריאה בפעם הראשונה, והיא ענתה שאכן הרגישה מיד שהבריאה, אלא שבקשה לאחז עוד בחגורה של הרבי.

אחר שאל רבי ארון לייב את רבי אלימלך מה הם החטאים שראה על מצחו, ורבי אלימלך הזכיר לו שפאשר שב מהטבילה במקוה ביום הבר מצוה שלו, עבר לפניו איש שהתבטא "הלואי ויהיה לי בן כזה".

הדברים הכניסו בלבבו מעט רגשי התנשאות, וחיז'ל אמרו (סוטה ד:): 'כל אדם שיש בו גסות הרוח כאלו עובד עבודה זרה וכאלו בא על העריות'. ולאחרונה בא אליו אליהו הנביא ללמוד תורה, והוא דחה אותו ובישו ו'כל המלבין פני חברו ברבים כאלו שופך דמים' (ב"מ נח.). (שרפי מודט)

ויאמר ה' זעקת סדם ועמרה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד (יח כ)

יום אחד התכנסו פרנסי קהלת ווילנא בדבר תקנה חדשה, שלא להתיר כניסתם של עניים מן החוץ, על סמך דברי חז"ל (בבא מציעא עא.) עניי עירך קודמים, לשיבה הזמן גם **רבי אליהו מוילנא** זצ"ל, שכן מסכם היה כי הגאון משתתף רק בשיבה בה דנים בדבר תקנה חדשה לטובת הכלל.

משעמדם על טיב התקנה החדשה, פנה רבי אליהו אל הפרנסים ואמר בתרעמת, "מדוע הזמנתם אותי לשיבה

בלמודו והיה לאחד ממציגי הכתה, ולא רצה בשום אופן לעזב את למוד התורה.

לא עבר זמן רב והנער התעלה מעלה מעלה בלמוד וביראת שמים, וכשבא הביתה התחיל להטיף דברי מוסר וחזק וכל הבית התעלה בזכותו, לא עבר זמן רב ואמו שכל השנים הלכה פרועת ראש, כסתה ראשה כאחת הצנועות וגם שאר הילדים חנכו בדרך התורה, עמדה לו תקיפותו של השבט סופר. (רבי עקיבא ותורתו)

ויען אברהם ויאמר הנה נא הואילתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר (יח כז)

בנות שנפל הרה"ק **רבי ארון לייב מפרימישלאן** זיע"א למשכב, הגיע לביתו עני שבקש להכנס אליו, אך הרבנית לא רצתה לתת לו להכנס את החולה, מששמע רבי ארון לייב שמאן דהוא מבקש להכנס, מיד קם ממטתו ופתח לקראתו את הדלת.

כשנכנס העני, ספר שהוא אליהו הנביא, ושהוא רוצה ללמוד את כל סודות התורה הקדושה, השיב רבי ארון לייב, "לעבד את ה' אני רוצה לפי השגתי, להשיג נגלות התורה חפץ אני על ידי יגיעתי ועמלי, ואלו את תורת הנסתר הנני רוצה לשמע מפי הקב"ה בכבודו ובעצמו".

בערב זמן חלתה הרבנית של רבי ארון לייב, והוא נסע לבקש מהרה"ק **רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב** זיע"א שיברך את הרבנית ברפואה, ענה לו רבי יחיאל מיכל שישע אל הרה"ק **רבי אלימלך מליזענסק** זיע"א, ואצלו תבוא לה הרפואה.

נסע רבי ארון לייב לשבת בליזענסק, ובדרך אמר לרבנית, "דעי שרבי אלימלך רואה על מצחו של אדם את כל מה שעשה מיום הולדתו, אני מתירא מאד שהוא ישלח אותי מביתו נאנה קדש ולא יהיה לנו היכן להיות בשבת, על כן הכיני באכסנייתנו את כל הנצרך לשבת".

כשהגיע רבי אהרן לייב לליזענסק, סרב רבי אלימלך לתת לו שלום, באמרו שהוא רואה על מצחו שעבר על שלשת העברות החמורות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים, הוא שב לאכסנייתו בשברון לב, ואמר לרבנית, הלא אמרתי לך שתכניני צרכי שבת כי הרבי לא יקבלני.

י'דרש תחלה הון עתק בשכרו, וכפי המצב לכאורה הוא יגיע כבר מדי מאחר.

פתח הרב תנ"ך, ונפתח לו בפסוק 'והנה בן לשרה אשתך', אמר לו אתה יכול לקחת את הרופא הראשון שתראה, אך דע שאין בו צרך כי כבר ילדה בן למזל טוב, ואני משער שתפגשו בדרךכם שליח שיאמר שאין צרך ברופא. הוא עשה כן, לקח רופא פשוט, והחזירום מדרךכם, שב אל הרב ואמר, הרי זה מופת של הרב, השיב הרב, המופת הוא של התורה. (פלאי פלאים)

היפלא מה' דבר (יח יד)

בשנותיו האחרונות כשהיה רבי **משה פיינשטיין** זצ"ל בברית מילה שנערכה לנכדו, ברך אותו אחד מהנוכחים שיזכה להיות בחתונה של הרך הנמול, ורבי משה ענה אמן בהתרגשות.

אחר אמר בעינים דומעות, "הגם שבדרך הטבע על פי שנותי ובריאותי אין נראה שאפשר שיקרה כן, אבל משיח יכול לבוא מיד, ועוד, 'היפלא מה' דבר', כמו שרואים בתורה אצל שרה אמנו". (הקדמת אגרות משה ח"ח)

כי ידעתינו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' (יח יט)

משנפרץ הדור והיו מבגי פרשבורג שלא שלחו את בניהם ללמוד תורה, גדר **השבט סופר** זצ"ל גדר בעדו שלא יגיע לשמחת בר מצוה, אם הנער לא ילמד בתלמוד תורה יסודי התורה.

הוי עובדא שאחד מהגאונים המודרניים לא שלח את בנו ליסודי התורה, אך היה לו לבזיון גדול אם השבט סופר יעדר מהשמחה הגדולה שהתכונן לעשות ביום הבר מצוה של בנו, כיון שהיה מעשירי העיר.

על כן כשנעשה בנו בן שתים עשרה וחצי הכניסו ליסודי התורה, כדי שבעת שמחתו ימנה בין התלמידים, ואז יעטר הרב את הארוע בהופעתו, אכן ביום השמחה היה הנער תלמיד יסודי התורה, והשבט סופר לא יכל להמנע מלבוא אליו.

אמנם לא יאנה לצדיק כל און, הנער שהיה בעל כשרונות הצליח יפה

את הרחוב, בדפק מואץ החיש את צעדיו אל המכבסה.

יענקל התקשה להאמין למראה עיניו, המכבסה המפארת של האיטלקים היתה לאפר, והשנים התרוצצו בחוץ חורים ועצבניים, יענקל מהר לפתח את המכבסה שלו, לידה כבר המתינו לקוחות.

הספור המלא נחשף רק אחר שהמשטרה תפסה את המצית, זה מהר לפתח את פיו, "התפונתי להצית את המכבסה ממול וטעיתי", הודה, הוא כמוך הסגיר את מזמיני ההצתה, בעלי המכבסה השרופה, כל הלקוחות הותיקים חזרו למכבסה של יענקל, מצבו הכלכלי שב ועלה, וגם תרומותיו חזרו להיות נדיבות.

מאז חלפו שנים ועדין לא מש הקמיע מחיקו, אחר שהתעצב לשמע על פטירת רבי ישעיה, סבר כי הגיע המועד המתאים עליו רימו הרבי, כשפתח את הקמע נעתקה נשימתו, על רצועת קלף זעירה הופיע הפסוק 'ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסגורים מקטן ועד גדול וילאו למצא הפתח'. (שערי קודש)

קומי טאי את הנער והחזיקי את ידך בו כי לגוי גדול אטימנו (כא יח)

כתב הרב מרעננה רבי יצחק הוברמן זצ"ל, ששמע מהרה"ק **הבית ישראל** זיע"א בשם אביו הרה"ק **האמרי אמת** זיע"א על הפסוק 'קומי טאי את הנער והחזיקי את ידך בו', כי אמרו 'יפה תפלת החולה על עצמו', כמו שהעיד לה המלאך ששמע ה' אל קול הנער, על כן עכשו גדול כחו ורבה זכותו, לכן אמר לה המלאך שתחזיק ידיה בו, ועל ידי כך יהיה לה מעמד.

והוסיף על פי המבאר ברבנו בחיי (יד כא), 'אין אמה בעולם שיהיו שונאים לישראל כבני ישמעאל', אמר המלאך 'והחזיקי את ידך בו', לרסנו שלא יוכלו בניו להרע. (בן לאשר)

בשנת תש"ח כשהחלו להשמע קולות הירי של צלפים ירדנים בירושלים, הזכיר הבית ישראל את דברי הרבנו בחיי ואמר, "זוהי כונת הכתוב 'קומי טאי את הנער והחזיקי את ידך בו', ישראל מבקשים מהשכינה הקדושה, קחי ושאי מאתנו את הנער הזה, את ישמעאל, והחזיקי את ידך בו שלא יוסיף להשתולל עוד, באותו הרגע פסקו יריות המרצחים, ויהי לפלא. (פאר ישראל)

היהודי שהתדפק על דלת ביתו השכיח ממנו לשעה קלה את צרותיו, הוא הביא דרישת שלום חמה מהונגריה, השיחה התגלגלה עד שהגיע גם לספור מצוקתו של יענקל, "בדאי שמעת על הרה"ק **רבי ישעיה מקרסטינר** זיע"א שאליו אני קשור, כתב פדיון נפש לצדיק, ובעוד מספר שבועות כשאשוב להונגריה, אמסרה לו".

הרעיון קסם ליענקל שעשה כן מיד, חצי שנה חלפה מאז, הפרנסה הוסיפה להיות דחוקה והאיומים תכפו וגברו, בקר אחד הופיע מידענו בביתו של יענקל והכריז בשמחה, "יש לי בשורות טובות עבורך".

האורח הוציא מתיקו כיס בד קטן, "זה קמיע ששלח לך הצדיק, שאהו עמך בקביעות לשמירה ולהצלה, ובנוסף, הוא צוה שלא תפתח את הקמיע עד שתחוש כי בא המועד המתאים", הגם שהריח כי מתחריו זוממים דבר, התעודד מעתה יענקל מברכת הצדיק ומהקמיע ששגר.

האיטלקים אכן החליטו לפעל, הם גיסו צעיר שחר בעל עבר עברניני עשיר, והבטיחו לו מאתים דולר עבור שרפת המכבסה של המתחרה היהודי, הצעיר הסכים, וקבל מהשנים הכונה מפרטת ובכללה שם הרחוב, תאור חלון הראונה של המכבסה, והחניות הסמוכות לה.

לידו תחבו שטר של מאה דולרים, סכום מכבד מאד בשנים הללו, והבטיחו שאת היתרה יקבל לאחר הבצוע, בשעת לילה מאחרת יצא הצעיר למשימה, בידו נשא מכל דלק גדול, ובכיסו גפרורים.

העברון תר אחר המכבסה על פי ההנחיות שקבל, אף לא הצליח לזהות את המקום, פעבר שעה קלה החלו עצביו להתרופף, הלחץ הנפשי שבש את ראיתו והחשכה הסתירה מעיניו את מכוונת הפביסה שמעבר לזכוכית.

משגבר עצבנותו, טמן את המכל בפנה והמתין לעובר ארח, "אינך מכיר את המכבסה", תמה הלה, והצביע לעברה, התפלא הצעיר כיצד לא הבחין קדם במכבסה הגדולה, אף הסתלק האיש מהר אל המכל, רץ אל המכבסה ונפץ את השמשה הקדמית, והתז את הדלק על מכוונת הפביסה, פעבר שניות היתה המכבסה למאכלת אש.

למחרת בבקר הלך יענקל כדרכו להתפלל שחרית, לאחר התפלה בלי לדעת מאומה על ארועי הלילה, פנה אל מכבסתו, ממרחק הבחין בכבאים ובשוטרים שמלאו

זו, שאין דנים בה בתקנה חדשה, "כלום תקנה זו, שלא להכניס עניים מן החוץ, אינה חדשה", שאלו הפרנסים.

"לא" השיב הגאון, תקנה זו כבר נתקנה על ידי ארבע ארצות, תמהו הפרנסים והקשו, "למיטב ידיעתנו אין זכר לתקנה כזאת בפנקס של ועד ארבע ארצות", השיב להם רבי אליהו, "לא לארבע ארצות אלה התפונתי, אלא לארבע ארצות קדם, סדום עמורה אדמה וצביים, בהם היתה תקנה שלא להכניס עניים. (דמיות הוד)

ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסגורים מקטן ועד גדול וילאו למצא הפתח (יט יא)

הפרדה של יענקל מהוריו בדרך לנסות את מזלו באמריקה הגדולה היתה קשה ומרגשת, צפירת הרכבת קטעה אותה באכזריות, יענקל נופף להוריו לשלום, ונבלע בין הנוסעים.

עם הגיעו לאמריקה, התחבר יענקל לקהלת יראים ושלמים, הוא שכר דירת חדר קטנה באיסט סייד היהודית במנהטן, ועד מהרה גם מצא עבודה שפרנסה אותו בכבוד, כעבר זמן נשא לאשה בת טובים כשרה, והאגרת ששלח להוריו אשר בהונגריה על הסתדרותו הטובה ועל נשואיו בדרך התורה, שמחה אותם עד אין קץ.

יענקל התברך בחריצות ובתפיסה מהירה, הוא ידע לזהות הזדמנויות ולאחוז בהן, יום אחד קנה ממנהגר סיני קשיש מכבסה גדולה ששכנה ברחוב המרפזי של השכונה, הוא הפעיל אותה שעות נוספות והתאמץ לרצות את לקוחותיו, ועד מהרה הפך המקום לעסק משגשג.

ההצלחה לא סחררה את ראשו, הוא הוסיף לדבק בדרך התורה והמצוות והפיר תודה לה' על הצלחתו, נזקקים ידעו כי בביתו זכו לתרומה הגונה, נולדו לו ילדים, והוא נהל בית יהודי לתפארת, עד ליום שבו החלו העניינים להשתבש.

מול המכבסה שלו פתחו שני איטלקים צעירים מכבסה מתחרה, הם שכרו אולם רחב ידים ומלאוהו מכוונות כביסה משקללות ומהירות, רשימת לקוחותיו של יענקל החלה להצטמק, והוא חש כי יציבותו הכלכלית מתערערת והולכת, כעבר זמן שלחו לעברו איטלקים רמזים כי מוטב לו לסגר את מכבסתו, עיניהם היו צרות בפרנסה המעטה שעדין היא הניבה לו, ויענקל היה אובר עצות.

פרשת וירא

הכנסת אורחים של אברהם ושל לוט

מנהגו בקודש של הרה"ק רבי לייב שרה'ס זיע"א, מתלמידי רבותינו הקדושים הבעל שם טוב והמגיד ממעזריטש זיע"א, היה להסתובב ולנדוד בין ערים ועיירות, כפרים ויישובים, לבקר בקהילות ישראל ואצל יהודים שהתגוררו ביחידות, ולפעול אצלם גדולות ונצורות לה' ולתורתו.

מרבית ימיו היה רבי לייב שרה'ס עוסק בקירוב יהודים לאביהם שבשמים. יושב היה עמם, מדריך למצוות ולמעשים טובים, מסיר מהרע ומביאם לעשות טוב, ואף היה מטעים להם את טעמה הנשגב של תורת החסידות. במיוחד היה רבי לייב שרה'ס עושה חסד בגופו ומקדיש כוחות רבים למצוות פדיון שבויים אומללים והצלת רדופים מידי עושיהם הפריצים הרשעים.

אמון על דברי חז"ל (ערכי טז): שאין לו לאדם לשנות מאכסניה שלו, הרי שבכל המקומות בהם הדבר התאפשר, היה רבי לייב שרה'ס מקפיד להתאכסן דווקא באותה אכסניה שבה התאכסן בעבר. כך גם היה באותה עיירה שבפאתי ארץ פולין, עיירה ששמה לא נודע לנו, בה היה רבי לייב שרה'ס נוהג תמיד להתאכסן בביתו של המלמד המקומי.

המלמד, איש חסיד וירא שמים, היה מקצה חדר מיוחד לרבי לייב שרה'ס, עם מיטה כסא שולחן ומנורה, ואף היה דואג לו לארוחות מדי יום ביומו. למותר לציין שביתו של המלמד התנהל בפשטות יתירה, הוא לא היה גדול ומרווח, והתנאים היו בסיסיים מאוד. המלמד היה שמח בחלקו, והשתדל לתת לרבי לייב שרה'ס את המיטב מצידו. ורבי לייב שרה'ס עצמו, די לו בקב חרובים, וכלל לא היה זקוק ליותר מזה.

באותה עיירה התגורר יהודי שתורה וגדולה התאחדו על שולחנו. האיש היה הוגה על תלמודו בשקידה רבה, רק בשעות ספורות מהיום היה עוסק במסחרו, והוא ראה הצלחה רבה. צעדים שונים שעשה בעסקיו הניבו לו רווחים גבוהים והוא הפך לעשיר גדול. העשיר, נדיב לב, פזר נתן לאביונים ותמך ביד רחבה במשפחות עניות.

יותר מהכל היה העשיר מהדר במצות הכנסת אורחים. בביתו הגדול ורחב הידיים היה העשיר מארח אורחים שהזדמנו לעיר ונותן להם את כל צרכיהם בנפש חפצה. כל אדם שהזדמן לעיירה ידע כי דלתו של העשיר פתוחה בפניו לאכילה שתיה ולינה, וכי עם צאתו מהבית, העשיר גם יעניק לו מתת יד

ברוח לב.

אם אורחים מהשורה היה העשיר מחבב ומייקר, הרי שבמיוחד היה מבקש העשיר שיתארחו אצלו אורחים גדולי תורה ומופלגים ביראה. ממש כדברי חז"ל (כתובות קג): "ואמר מר: זה יהושפט מלך יהודה, כשהיה רואה תלמיד חכם, היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו, וקורא לו: רבי, רבי, מרי, מרי", היה גם העשיר מחבב ומייקר תלמידי חכמים שהזדמנו לביתו, ואף עושה להם פרקמטיא ומהנה אותם מנכסיו.

לא נחה דעתו של העשיר מאירוחם של אותם תלמידי חכמים שהזדמנו לעיירה, אלא היה טורח להודיע לגדולי וחכמי הדור כי שמחה גדולה תהא עבורו אם יואילו לעקם את הדרך ולהגיע במיוחד אל העיירה כדי להתאכסן אצלו. ואכן, בכל הערים והגלילות הסמוכים נודע היה שמו של העשיר כבעל הכנסת אורחים לשם ולתהילת עולם.

נקל לשער עד כמה קשה הייתה הרגשתו של העשיר בראותו את רבי לייב שרה'ס מגיע לעיירה שלו ופונה להתאכסן דווקא בביתו של המלמד ולא בביתו. מכל קצוות ארץ מגיעים להיות בביתו, ואילו רבי לייב שרה'ס שכבר בא לעיירה, בוחר לו בית אחר. הוא ידע היטב את הסיבה לכך, כי רבי לייב אינו רוצה לשנות מאכסניה שלו, אך הוא לא היה מסוגל לשאת זאת בנפשו.

כיון שכך הזמין העשיר את עצמו לשיחה נלבבת עם המלמד והפציר בו שיואיל לוותר לו ויסקים שרבי לייב שרה'ס יתארח אצלו. העשיר אף הוסיף והכביר עליו דברים שגם תועלת תהיה מכך לרבי לייב שרה'ס עצמו, שכן בביתו של המלמד הוא נאלץ להצטופף בחדר קטן, ואילו בביתו, הוא נכון להקדיש עבורו אגף שלם על הצד היותר טוב.

מטבעו היה המלמד וותרן ונוח לרצות, והוא הסכים עם דברי העשיר. ההסכם ביניהם היה שהיות ואין לדעת אימתי יגיע רבי לייב שרה'ס פעם נוספת לעיירה, הרי שהמלמד יעמוד על המשמר ובשעה שרבי לייב יגיע לביתו, תיכף יענה ויאמר לו שהעשיר של העיירה מבקש שיבוא ללון בביתו, ושיוסיף ויאמר שזה גם על דעתו ואין לו כל התנגדות לכך.

חלפו שבועות וחדשים והנה באחד מימי השישי, בשעות של לפני הצהריים, הגיע רבי לייב שרה'ס לביתו של המלמד. לרבי לייב נלווה משרתו הצעיר, והם ביקשו להתארח בבית המלמד כהרגלם. אלא שבזאת הפעם

יצא המלמד מביתו ופנה לרבי לייב ואמר לו: רבי קדישא! לכבוד ולזכות הוא לי התארחותכם בביתי, אלא שזה כמה שהעשיר בעיירה, איש תלמיד חכם ובר לבב, מבקש ומפציר ברצונו שהרבי יבוא להתאכסן בביתו. אני הסכמתי לבקשתו שהייתה מעומקא דליבא, ואבקש את פני רבינו שיתרצה לבקשתו.

הנהן רבי שרה'ס בראשו ואמר: הריני מוכן ומזומן לעשות כרצונו של העשיר! חזר רבי לייב אל העגלה, ומשרתו הסיע אותו אל מעונו המפואר של העשיר.

בעוד רבי לייב שרה'ס עושה את דרכו אל עבר פתח ביתו של העשיר, הרי שמשרתו החנה את העגלה בסמוך והוביל את צמד הסוסים אל תוך האורווה, שם נתן להם שחת לרוב ומים להשקית את רעבונם וצמאונם. רבי לייב עצמו פתח את דלת הבית, והחל מחפש לעצמו מקום שבו הוא יוכל לשבת ולהשיב את נפשו.

באותם רגעים לא היה בעל הבית, העשיר, מצוי בביתו, ואשתו שעסקה בהכנות לשבת, נדהמה לראות אדם שאינו מוכר לה, לבוש בבגדים פשוטים והמוניים, מסתובב בתוך מעונם, מעשה בעל הבית של ממש. עודה מתפלאת לנוכח איש זה, והנה היא רואה מחלון הבית הפתוח אל החצר אדם נוסף המאכיל את סוסיו בשחת בתוך האורווה שלהם, עגלתו חונה מתחת לביתם, כשגם הוא נראה כסבור שהבית שייך לו.

אשתו של העשיר לא הייתה במיטבה באותם שעות, ויש לנו ללמד זכות עליה: לקראת שבת היה עתיד להגיע אל ביתם אורח רם מעלה, הרה"ק מאפטא, עם פמלייתו וקבוצת חסידים. הרה"ק מאפטא התעתד לשהות בביתו של העשיר במשך כל השבת, וגם בימות השבוע שלאחר מכן. את הטרקלין הגדול הכשירו כמקום בו יתפלל הרה"ק מאפטא וקהל חסידיו, וגם יערוך בו את השולחנות הטהורים.

בעוד שהמשרתים התרוצצו והכינו את הבית לכבודו של האורח החשוב, עמדה אשת העשיר וטרחת בהכנת מיטב מאכלי השבת: דגים גדולים וממולאים, פשטידות מסוגים שונים, כבד קצוץ מעורב בשמן ובצלילים, אומצות בשר וכרעי תרנגולות, פירות מבושלים לקינוח סעודה, וכמובן, קדרות ענקיות של מרק וטשולנט.

הלחץ בו הייתה האשה מצויה השפיע עליה מאוד והיא הגיבה בצורה לא מכובדת אל רבי לייב שרה'ס שאותו לא הכירה ולא

הכל יודעים שאברהם אבינו הוא עמוד
החסד והוא ראש וראשון למצוה זו של הכנסת
אורחים, אולם הבה ונתבונן לרגע בשני
המאורעות הללו ונראה לכאורה שלוט היה
מכניס אורחים גדול יותר מאברהם: הוא לא
דקדק עם אורחיו על האבק אשר ברגליהם,
הוא הכין בעצמו את הסעודה לאורחיו, ולא
זו בלבד אלא שאף את בנותיו הפקיר למען
מצוה גדולה זו של הכנסת אורחים. מדוע לא
זכה לוט גם הוא לשם טוב של מכניס אורחים?!

המשיך רבי לייב שרה'ס ואמר: הנה זהו
סוד הדבר. אצל אברהם אבינו באו האורחים
בדמות ערביים, אנשים פשוטים והמוניים, ובכל
זאת אברהם אבינו הכניס אותם לביתו, כיבדם
ביותר הכבוד ודאג להם לכל צרכיהם. אחת
הייתה לאברהם אבינו אם מדובר באורחים
חשובים או בפשוטי עם, כולם היו שווים לטובה
אצלו, ולכן בדין הוא שייחשב כמכניס אורחים.

לעומת זאת, אצל לוט באו האורחים
בדמות נעלה ונכבדה של מלאכים ושרפים.
אין זה חידוש בכך שלוט הכניסם לביתו, שכן
אין לך אדם שאינו מתכבד ומתפאר באורחים
שכאלה. אורחים פשוטים לא היה להם כל
דריסת רגל בביתו של לוט בסדום, ולכן אין
לוט נחשב כמחזיק אורחים.

נאנח רבי לייב שרה'ס והמשיך לומר:
אברהם אבינו היה מכניס אורחים. אולם מה
היה לוט? איש פשוט ושיכור. זה מה שהיה
קודם לכן וזה מה שנשאר מעמו לאחר מכן:
שיכור ולא יותר...

לא הוסיף עוד רבי לייב שרה'ס לדבר
בנושא, וגם הרה"ק מאפטא החריש בשומעו
את דברים אלה ותוכחת המוסר הגלויה שהייתה
בהם, שאין זה רבונת להכניס אורחים חשובים
ונכבדים, אלא גם אנשים הנראים כאורחים
פורחים צריכים לכבדם ובוודאי שאין לגרשם
מהבית ולבזותם.

לא חלף זמן רב ואותו עשיר מופלג ירד
מנכסיו הרבים. עסקיו הגדולים קרסו כמגדל
קלפים והוא יצא נקי מנכסיו. מגדל צערו על
שירד מאיגרא רמא לביערא עמיקתא והפסיד
את רכושו, שקע האיש בעצבון גדול ובמרה
שחורה והיה נותן בכוס עיניו כדי להשיכח את
צערו. מתנחם היה בכוסות היין שרף שלגם
בזה אחר זה, עד שהפך לשיכור גמור רח"ל.
והיו יודעי דבר מסיחים אחריו ואומרים את
דברי המשנה במסכת אבות (פ"ב מ"י): "והיו
מתחמם כנגד אורן של חכמים והיו זהיר בגחלתן
שלא תכזה, שנשיכתן נשיכת שועל ועקיצתן
עקיצת עקרב וכל דבריהם כגחלי אש".

רם ולבכות את מר גורלו: אי לנו כי חטאנו!
ביקשתי לכבד את הרבי הקדוש והנה הנחלתי
לו בזיון נורא, כאשר גורש מביתי כאחד
הריקים. אללי לי על ביזוי כבוד התורה
והחסידות שנתגלגל על ידינו ומי יודע באיזה
עונש מר וקשה יענישו אותנו בתביעה על
עלבוננו של אותו צדיק נשגב.

לא ידע העשיר להשית עצה בנפשו,
מסתובב היה כאבל וכחפוי ראש, עד שאחד
ממקורביו של הרה"ק מאפטא, האורח שכבר
הספיק להגיע לביתו, סיפר לו על הצרה שפקדה
את העשיר המארח, שאשתו בלא משים פגעה
בכבודו הנשגב של הרה"ק רבי לייב שרה'ס.

הזמין הרה"ק מאפטא את העשיר להיכנס
לחדרו ואמר לו: הסר דאגה מליבך ואל תוסיף
להצטער! אני בס"ד אדבר עימו על עניין זה
ואפייסו כהוגן. ועוד המשיך הרה"ק מאפטא
ואמר: הלא בוודאי יודע רבי לייב שרה'ס כי
אנכי מתארח בביתך ובוודאי הוא ימחול על
עלבוננו ויגיע להיות עמנו בעת עריכת השולחן
בליל שבת. באותה שעה אדבר עמו, ואשתדל
כפי יכולתי שהכל יבוא על מקומו בשלום.

התעודד העשיר מדבריו של הרה"ק מאפטא
ופנה לסדר את הסיידורים האחרונים לכבוד
שבת המלכה. אחרי התפילה שנערכה בשלהבת
אש קודש, פתח הרה"ק מאפטא בעריכת
השולחן, ואכן כעבור איזה שעות הגיע רבי
לייב שרה'ס כדי להשתתף במעמד קדוש ונשגב
זה. כמובן שחרדו לכבודו של רבי לייב והושיבוהו
בראש השולחן, סמוך ממש להרה"ק מאפטא.

לאחר שנתכבד רבי לייב שרה'ס בכוס יין
מלא כברכת ה' פתח הרה"ק מאפטא ולחש
באזניו של רבי לייב: אל נא תשת עליהם
חטאת, על העשיר ואשתו, כי לא בכוונה
תחילה הוא שעשתה זאת. חס וחלילה לומר
שהאשה ידעה מי הוא, ועם זאת פגעה בכבודם.
לא ולא, היא כלל לא ידעה מי אתם ולכן
היא שאמרה לכם לצאת מהבית. הנה בעל
הבית עומד כאן דואג ומצטער מאוד, ותבוא
בקשתנו לסלוח לו על אשר נעשתה בשגגה.

ענה הרה"ק רבי לייב שרה'ס ואמר: בפרשת
השבוע אנו מוצאים שאלה מעניינת מאוד: יש
לנו שני מעמדים של הכנסת אורחים, הראשון
הוא של אברהם אבינו והשני הוא של לוט. אצל
אברהם אבינו מצאנו שביקש מהאורחים שירחצו
רגליהם, ולאחר מכן ביקש משרה שתעשה עוגות,
ונתן את בן הבקר אל הנער שימהר לעשות
אותו. אצל לוט אנו מוצאים שהפציר באורחים
לבוא לביתו, לא ביקש מהם לרחוץ רגליהם,
ובעצמו אפה עבורם את המצות לאכילתם.

ידעה. דומה היה עליה כאורח פורח, הלך
תמהוני שנכנס אל ביתה ללא רשות, והיא
פקדה עליו להסתלק מהבית תיכף ומיד, ללא
כל אומר ודברים, ושיגיד כזאת גם לחבירו
המסתובב לו באורוהו כבתוך שלו.

ניסה רבי לייב שרה'ס לפי תומו להצטדק
ולומר: הלא בעל הבית הוא זה שביקש ממני
להגיע לביתו, ושלח את המלמד במיוחד לבקשני
כזאת, ומה לך כי תליני עלי.

האשה בשומעה את שם המלמד ותוכן
הדברים, הבינה בטעות כי המלמד הוא זה
שהחליט לזכותם במצוה, ותחת לארח את
אנשים אלו בביתו, שלחם אליהם, ובעלה הוא
שנתרצה והסכים לדבר. כיון שכך החלה האשה
לצווח ולומר שגם אם בעלה מסכים לך -
היא אינה מסכמת בשום פנים ואופן, ולכן
בקשתה הנחרצת שיעזבו שניהם את ביתם
ויחפשו להם מקום אחר להיות שם.

נענה רבי לייב שרה'ס ואמר: הגמרא אומרת
(פסחים פו:): "כל מה שיאמר לך בעל הבית
עשה - חוץ מצא". אין זה אלא אם בעל
הבית הוא שאומר לך לצאת, שאין חיוב
לשמוע בקולו, אולם אם בעלת הבית היא
זו שאומרת לצאת, אין כל עצה ואין כל
תבונה לפניה ומוכרחים לצאת. אם בעלת
הבית אינה מתרצה שאהיה אצלם בשבת -
מה איפוא יכול אני לעשות?!

יצא רבי לייב שרה'ס מביתו של העשיר
ואמר למשרתו כי אין להם ברירה ועל כרחם
צריכים הם לשוב אל ביתו של המלמד, כדי
לשהות שם בשבת. רתם המשרת את הסוסים
לעגלה, ולתמהונו של המלמד הופיעו שוב
בביתו שנודע לו גופא דעובדא היכי הוה, שאשת
העשיר סילקה אותם מהבית בבושת פנים.

לאחר שהמלמד סידר את אורחיו בביתו
על הצד היותר טוב ונתן לפניהם דברי מאכל
להחיותם כיום הזה, לאחר הדרך הארוכה
שעברו, יצא המלמד ופנה אל עבר ביתו של
העשיר כדי להודיעו את אשר אירע. אשת
העשיר בראותה כי המלמד הגיע לביתם החלה
לצווח עליו שלא יבקש לזכות אותם במצוות
ושיחלד מלשלוח אליהם אורחים פורחים אותם
הוא מסרב לארח בביתו, וכמעט ששפכה עליו
קיתון של שופכים.

העשיר שכבר הספיק לחזור לביתו שמע את
הקולות ויפן לראות מה זה ועל מה זה. המלמד
המבויש גם הוא מצעקוניה של האשה סיפר
לעשיר את כל אשר אירע, שהרה"ק רבי לייב
שרה'ס הגיע לביתו, ובהתאם לבקשתו המפורשת
של העשיר, הורה לו שיפנה לביתו, אלא שהוא
ומשרתו נזרקו משם כפי שמגרשים כלב חוצות.

עתה הגיעה שעתו של העשיר לצווח בקול

מוליך יקירין וחידושים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מִירְתָּא חֲדָתָא

חֲדָתָא דְאִירִיתָא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

עם ישראל נולד ממסירות נפש

הוא בזכות עקידתו של יצחק אבינו, וזאת בזכות העקידה עצמה ללא שבאמת הוקרב לקרבן, ועם כל זה יש לבני ישראל זכויות בלא סוף וגבול, אם היה קרב בעצמו לפני ה' יתברך - ריח ניחוח אשה לה', הרי גדולים ועצומים היו זכויותינו פי עשרת מונים, מדוע אפוא לא היה כך. ואם תאמר מהיכן היה יוצא עם ישראל - עם ישראל היה יוצא מבן אחר שהיה נולד לו לאברהם אבינו ע"ה.

הקב"ה חפץ שאומתו תצא מאדם שפשט צווארו לרצון ה'

אולם הביאור בזה - אמר מו"ר אבי ע"ה דבר נפלא על פי דברי המקובלים, כי רצה הקב"ה שזרע אברהם עבדו, זרע יעקב בחירו, יהיו בניו של יצחק אבינו שפשט את צווארו בעקידה ומסר את נפשו על גבי המזבח, וכיון שאילו היה קרב לא היה יוצא ממנו זרעו, נמצא כי כלולים בו כל זרעו העתיד לצאת ממנו לדורי דורות, ואף אנחנו כולנו מסרנו נפשנו בהיותנו כלולים בו, משכך בניו דבוקים ברושם הקדושה ממסירות הנפש הלזו עד שנהיה אצלם כטבע הטבע הנפש עד סוף כל הדורות.

אילו היה נקרב יצחק ע"ה, ובני ישראל היו באים מבן אחר של אברהם, או אז לא היה זה מוטבע בנפשם ובטבע תולדתם. כפי שידועים המה דברי בעל התניא ע"ה (לקו"א פ"ח): אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה' על הרוב וסובלים עינוים קשים שלא לכפור בה' אחד, ואף אם הם בורים ועמי הארץ ואין יודעים גדולת ה'. וגם במעט שידועים אין מתבוננים כלל ואין מוסרים נפשם מחמת דעת והתבוננות בה' כלל. אלא בלי שום דעת והתבוננות, רק כאילו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד בלי שום טעם וטענה ומענה כלל והיינו משום שה' אחד מאיר ומחיה כל הנפש. עכ"ל.

ומנין בא כוחם של כל אחד מישראל למסור נפשו לפני ה' יתברך, לפי שכח זה טבוע בבני ישראל בכח האבות שעשו כל מעשיהם למען הדורות העתידים לצאת מהם, ובייחוד בכוחו של יצחק אבינו ע"ה שפשט צווארו על גבי המזבח למען שמו יתברך, וכח זה הוטבע בבניו ובני בניו עד סוף כל הדורות. שכן מעשה אבות סימן הוא לבנים, כלומר, סימן הוא לבנים שיוכלו לנהוג מנהג אבותיהם, שנמשך כח מסירות נפש בעזרת ה' יתברך לדור דורים עד סוף כל הדורות.

וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶךְ אֶת יִחְיָדָךְ אֲשֶׁר אֶהְיֶה אֵת יִצְחָק וְגו' (כב ב). אברהם אבינו הובטח מפי הקב"ה 'כה יהיה זרעך', וכשהצטוו להקריב את בנו יחידו הוצרך לוותר על ההבטחה שירבה זרעו ככוכבי השמים, שמעתי ממו"ר אבי צוק"ל, כי אברהם אבינו ע"ה ביקש להקריב את יצחק אבינו ע"ה

הלא כל מה שאנו זוכים אף בדורנו ובכל חיינו

מִירְתָּא דְפִלִּיאָה

כשמדריך בניו לקיום מצוות זוכה גם לאחר פטירתו

פִּי יְדַעְתִּי לְמַעַן אֲשֶׁר יַצִּוֶּה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשִׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט וְגו' (יה, יט).

בגמרא (כתובות קד): אמר רבי אלעזר, בשעה שהצדיק נפטר מן העולם, שלש כיתות של מלאכי השרת יוצאות לקראתו, אחת אומרת לו 'בוא בשלום', ואחת אומרת 'הולך נכוחו', ואחת אומרת לו 'בוא שלום ינוחו על משכבותם'.

ולכאורה יש להבין, לשם מה ישנם שלש כיתות ולא די שכת אחת תאמר הכל. ועוד יש להבין שבדברי מלאכי השרת הוקדם 'הולך נכוחו' ל'בוא שלום ינוחו על משכבותם', הרי הסדר בכתוב הוא 'בוא שלום, ינוחו על משכבותם, הולך נכוחו'.

המעשים המלוים את האדם נחלקים לג' סוגים

אלא על פי מה שאמרה המשנה באבות 'שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם, לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד' יבואר בעזר ה'. שהנה הזכויות שהולכות עם האדם לבית עולמו נחלקות לשלשה חלקים. האחד, מצוות שבין אדם למקום. השני הם המצוות שבין אדם לחבירו. והחלק השלישי, הם אותם המצוות שבניו וזרעו אחרי ממשכים מעשי הטובים, ומרבים בזכויות עבור נשמתו, וכן כתוב (בראשית יח יט) 'כִּי יְדַעְתִּי לְמַעַן אֲשֶׁר יַצִּוֶּה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשִׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט', שכאשר בניו וביתו אחרי שומרים דרך ה' ועושים צדקה ונוהגים ביושר, זה מועיל גם להורים שבעולם העליון. וכן כתב הנודע ביהודה (דרשות פר' ויחי) שעל ידי שבניו וצאצאיו עובדים את ה' בזה הם מסייעים לעילוי נשמתו, שכל מה שהם מוסיפים בשלימותם נחשב לו לזכות הואיל והוא הדריכם כל ימי חייו לעבודתו יתברך שמו, וזיכה אותם ללכת בדרך ישרה ולכן נשאר לו חלק במעשיהם הטובים ולימודם.

הכת הראשונה והשניה מדברות על השכר המיידי והכת השלישית על שכר נצחי

כנגד שלשת כיתות המלוים את האדם שהם המצוות ומעשים טובים שעשה, יוצאים שלש כיתות של מלאכי השרת, אחת אומרת לו 'בוא בשלום' כנגד המצוות שבין אדם למקום, ואחת אומרת 'הולך נכוחו' כנגד המעשים הטובים שעשה בין אדם לחבירו, שכן נכוחו מלשון נוכח למולו שזה מתקיים כשעושה מעשה טוב לאדם אחר שמולו, שניהם מקבלים את הנשמה במקומה המיוחד לה על פי זכויותיו. אך הכת השלישית כנגד המעשים הטובים שעושים ויעשו זרעו אחריהם, שזה עדיין לא הסתיים כי עדיין הם מוסיפים עוד ועוד במעשיהם ויכולים להטיב מעשיהם ויועילו עוד לנשמה, ולכן אומרת 'בוא שלום ינוחו על משכבותם' בלשון עתיד שבכח שהדריך את בניו לעבוד את ה' ימשיך ויקבל שכר עשייתם לנצח נצחים.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

התורה מהפכת האדם להיות כמוה

טהרה מהרגלים רעים בכח התורה

ובזה מפרש הנאמר (בראשית יח ד) 'יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ', 'מעט מים' רומז לתורה, שאין מים אלא תורה (ב"ק יז.), שעל ידי מעט תורה שיקחו, ירחצו רגליהם ויטהרו את הרגליהם הרעים, וכך יוכלו לבוא ל'השענו תחת העץ', 'עץ' רומז לתורה הנקראת 'עץ חיים' (משלי ג יח) [שהתורה עץ חיים היא לעוסקין בה לשמה כדאמרו בגמרא (תענית ז.): תניא, היה רבי בנאה אומר, כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים, שנאמר 'עץ חיים היא למחזיקים בה'. וראה מה שכתב האור החיים הקדוש בפרשתנו: 'וישענו תחת העץ' שהיא התורה שנקראת 'עץ חיים', ולזה אמר 'העץ' בה"א הידיעה. גם אמר להם שיקחו פת לחם היא בחינת פנימיות התורה ויסעדו בו פנימיותם והוא אומר 'לבכם', שאחר שילמד תורה מעט אף כי איננו טהור, תנקה אותו התורה ויבוא להישען תחת עץ החיים, שיבוא על ידי נקיות זו לעסוק בתורה לשמה בשלימות. וכן כתב בערוגת הבושם (מסות ד"ה ויאמר אלעזר): איתא בפרקי אבות בהני מילי מעלייתא דקחשיב התנא במעלות העוסק בתורה לשמה 'מכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן', ולשון מכשרתו ראיתי מפרשים מלשון הכשר כלים דמה שמגעילין הכלים ומוציאין ממנו בליעת האיסור קרי 'הכשר', והכי נמי התורה הקדושה היא מגעלת כל מדות ומחשבות רעות הטמונים בלב אדם כמבואר ברמב"ם סוף הלכות איסורי ביאה (פכ"ב הכ"א) עצה לטהר מחשבותיו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות מתגברות אלא בלב פנוי מן החכמה.

כדבר הזה ניתן להעמיס בדבר שרמז מו"ר זקני אביר יעקב ע"ה (מחשוף הלבן פר' וירא ד"ה והנה רגליכם), 'רגליכם והשענו תחת העץ', ראשי תיבות 'תורה', וסופי תיבות 'מצות'. שכאן נרמז הדרך לרחוץ את הרגליו הרעים ולעסוק בתורה ומצוות כדבעי.

בחכמה, שאין מחשבת עריות מתגברות אלא בלב פנוי מן החכמה.

גם כשאנו נקי לגמרי מועיל כח התורה לנקותו אף שאין לימוד עולה לרצון

והתורה מועילה לזכך את העוסק בה ומכשירה אותו שיהיה ראוי לתורה, כמו שהשפת אמת בפירושו למסכת אבות דייק מהנאמר במשנה 'ומלבשתו ענוה ויראה', שמן הנראה שביכולת האדם ללמוד תורה לשמה גם כשאין לו כל המידות הללו. ניתן להבין זאת בדברי האמרי יוסף ע"ה, שהקשה, לפנינו נמצאים מאמרים חלוקים, מצד אחד אמרו שהאדם אשר איננו מטהר ושם מעוונותיו, לא יעסוק בתורה וכדכתיב (תהלים נ טז) 'ולרשע אמר מה לך לספר חוקי'. ומצד שני איתא במדרש (איכ"ר פתיחות ב) ובעין זה בירושלמי (חגיגה פ"א ה"ז) על הפסוק (ירמיה טז יא) 'ואותי עזבו ואת תורת לא שמרו', הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה היה מחזירן למוטב. נמצא שיש לו לאדם לעסוק בתורה אף קודם שטיהר לבו משמץ לכלוך העוונות. וכיצד יתקיימו שני מקראות הללו.

ותירץ בשם צדיקים, שבאמת התורה שלומד בעודו רשע חס ושלוש אינה עולה לרצון לפניו יתברך שמו, מכל מקום עביד ומהני שיבוא על ידה לידי תשובה וזיכון, ויוכל ללמוד אחר כך לשמה באופן שיעלה לרצון. משל למה הדבר דומה, לאדם שבידו כוס מלוכלכת ואין לו מים להדיחו אך רוצה הוא להנות משתיית היין, עצתו היא שיקח מעט יין להדיח את הכוס ולאחר מכן יוכל להנות מיון משובח בכוס נקייה, נמצא שאף שאינו משתמש ביין הראשון שמזג מכל מקום מועיל לו מעט היין שהכוס ראויה לשתייה על ידו, ויכול למזוג יין חדש לתוכו. כן הדבר בענייננו, מעט התורה שלומד בעודו מסואב ומלוכלך, אמנם אינו עולה לרצון וכמי שנשפך דמי, אך מועיל לנקות ולעורר את האדם לתשובה על ידי המאור שבתורה.

יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ (יח, ד).

התורה הקדושה נמשלה לדבש כמו שכתוב (תהלים יט יא) 'הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים', וטבע הדבש לכלות ולמחות את הנופל לתוכו עד שישבו להיות דבש כמוהו [כמו שכתב בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' פ) שהדבש יש לו סגולה למהר למחות ולכלות הדברים הנחתכים הנופלים לתוכו. וכן כתב בשו"ת (יו"ד סי' פד ס"ק לו) בשם רבינו יונה (ברכות לא: ד"ה ורבינו) שדרך הדבש להחזיר הדבר שנופל לתוכו להיות כמו דבש], ורמז יש בדבר שגם כוח התורה כן הוא לכלות כל מום ופגם המצוי בלומד, עד שיהפוך את כל מהות האדם להיות בבחינת התורה עצמה.

וזהו מה שאמרו באבות 'ומכשרתו להיות צדיק וחסיד וישר ונאמן', ובה יפה כוח התורה מכוח הדבש, שהתורה מהפכת כל מהות האדם להיות איש אחר ממש (ליקוטי הלכות לחפץ חיים על זבחים, תחילת הקדמה ראשונה).

התורה הקדושה מזככת את האדם ומסייעת בידו להפוך החומר לרוח, שכן התורה נמשלה לאש 'הלא כה דברי כאש נאם ה' (ירמיה כג כט), ואף תלמידי חכמים עצמם כל גופם אש (חגיגה כז.), כי טבע האש שכל דבר שהיא שולטת בו נהפך אף הוא להיות אש, והיגיעים בתורה ודבקים בה נעשים בעצמם תורה.

העוסק בתורה לשמה מתנקה ממידות רעות

וזהו מה שכתב בערוגת הבושם (פר' מטות ד"ה ויאמר אלעזר): איתא בפרקי אבות, בהני מילי מעלייתא דקחשיב התנא במעלות העוסק בתורה לשמה 'מכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן', ולשון מכשרתו ראיתי מפרשים מלשון הכשר כלים, דמה שמגעילין הכלים ומוציאין ממנו בליעת האיסור קרי 'הכשר', והכי נמי התורה הקדושה היא מגעלת כל מדות ומחשבות רעות הטמונים בלב אדם, כמבואר ברמב"ם (סוף הלכות איסורי ביאה פכ"ב הכ"א) עצה לטהר מחשבותיו, יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו

מילין וקידין

פרקי הדרכה ועבודה ה'

השכר של אברהם שעבודתו משפיעה בכל בני ישראל

לבנים, וכמו שבמעשיהם קיימו העולם כן אנו בני ישראל במעשינו הטובים הנעשים בדביקות למעשי אבותינו, מקיימים העולם, וממנו מתפשט לכל העולם כולו להטותו לשמים.

וידועים הם דברי **התנא דבי אליהו** (רבא פכ"ה) 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב, וכבר האריכו בזה **תלמידי הבעל שם טוב ע"ה**, ואמרו 'מי פתי יוכל לדמות עצמו למעשי אבותינו, הכיצד מחויב אדם להשתוקק שיהיו מעשיו כמעשי האבות, הרי אין לנו השגה בגדלותם. רק 'ג'יעו מעשי' פירושו מלשון 'נגיעה', שכאשר ישכיר מעשיו רעיוניו ולבו לשמו יתברך, יוכל להיות לו קשר ונגיעה כלשהי בדרכי אבותינו רגלי המרכבה, וממילא יתעורר בו הכח הטמון בו מהאבות הקדושים.

נגיעה בדרכי האבות כמשל החשמל

כדי לשבר את האוון יש לפרש, שנגיעה זו היא כפי שרואים במערכת החשמל, שממקור החשמל ניתן לספק כח חשמל למדינות ואזורים שלמים, אך כל זה תלוי באותה נגיעה קטנה של חוטי החשמל שמתחברים זה עם זה, ובכך נעשים הם דרך להולכת החשמל ממערכת עצומה זו לכל מקום, ולולי נגיעה זו, לא יגיע חשמל לאותו מקום בית או מגדל.

כן הדבר ממש בענייננו, האבות הקדושים עבדו את בוראם עבודה תמה והיו בטלים אליו ביטול מוחלט בבחינת מרכבה לשכינה, ונתנו כוח עצום זה לדורותיהם אחריהם, אך לנו נשאר לגרום במעשינו אותה הנגיעה, ובכך מתקשרים אנו לאבותינו הקדושים ולדביקות העצומה שליוותה אותם כל ימי חייהם. כדרך שאמרו בשם **הבעל שם טוב ע"ה** בדברי המשנה (לעיל פ"ד מ"ב) 'מצוה גוררת מצוה ושכר מצוה מצוה', שכאשר אדם מקיים מצוה, זוכה על ידה להגיע לדביקות עליונה, ש'מצוה' מלשון צוותא וחיבור, שעיקר המצווה לבוא לדביקות בבורא וזוכים לכך על ידי קיום המצוות. ואף אנו נאמר, שכאשר האדם מצידו עושה את המוטל בתורה מצוות ומעשים טובים, מקשר עצמו על ידי פעולותיו לכח האבות המושרש בו. ועל כך אמרו בספרי (ואתחנן לב) 'בכל לבבך' (דברים ו) כנגד אברהם, 'ובכל נפשך' כנגד יצחק, 'ובכל מאורך' כנגד יעקב. שהשרישו בנו הכח למסור לבנו נפשנו ומאודנו לאהבת ה' יתברך שמו.

נמשך לדורותיהם אחריהם ומסייע לקבל תפילתם ברחמים. והרי תפילות אבות תיקנום, אברהם תיקן תפילת שחרית, יצחק תיקן תפילת מנחה, יעקב תיקן תפילת ערבית (ברכות כו:), ובמשמעות התיבה 'תיקנו' נכלל גם שעשו מעשה בעצם התפילות, והיינו שנתנו כח שיתקבלו תפילות עם ישראל בכל הזמנים האלו.

האבות - יסוד קיומו של העולם

האבות הקדושים הם היסודות החזקים שעליהם ובזכותם העולם עומד, דאיתא במשנה (לעיל פ"א מ"ב) 'על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים', ואמרו על כך בזהר הקדוש (סתרי תורה ויצא קמו): ששלושה אלו הם כנגד שלושת האבות, 'התורה דא יעקב, העבודה דא יצחק, גמילות חסדים דא אברהם, שלשה דברים אלין אינון סמכין עלאין'.

בדברי **התורת חיים** (ב"מ נט:) מבואר, שדוקא נקט במשנה שלושה דברים, שאין דבר שיכול לעמוד בפחות משלוש רגלים, כמו האומן העושה מיטה כסא שולחן ומנורה, אינו עושה אותם בפחות משלוש רגלים, ובא שמעון הצדיק ללמדנו, ששלושת הדברים שהעולם עומד עליהם הם הקיום והיסוד לעולם ומלואו ומזה נשמע שהאבות שהם כנגד ג' דברים אלו, הם היסוד שעליהם העולם מתקיים ולולי כוחם אינו יכול לעמוד.

תיקנו תפילה - יסוד הבריאה

יסוד זה נמצא בתפילה שתיקנו הם עצמם, שהתפילה היא היסוד עליו העולם עומד, ועל כך גם עבר אברהם אבינו עשרה ניסיונות (להלן משנה ג), שבכל המצבים שהיה בהם, תמיד היה מתפלל שיצליח ה' דרכו, ובכך קישר את כל העולם לה' בכל סוגי המצבים שעבר בנסיונותיו.

נגיעה והתקשרות במעשי האבות

על כן עלינו לדעת כי בידינו קיימים כוחות ועל ידם אפשר להגיע לרום המעלות ולקיים את כל העולם, אך כדי שנזכה לכוחות שנתנו לנו אבותינו, יש לנו להידבק במעשיהם וללמוד מדרכיהם כאמרם ז"ל 'מעשיהם של אבות סימן הוא

כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחרי ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט וגו' (יח, יט).

התנא אומר באבות (פ"ה, מ"ב): **"עד שבא אברהם וקיבל עליו שכר כולם"**. מהו השכר אותו קיבל אברהם אבינו ע"ה נראה בדברי **השפת אמת** (פר"ך לך תרל"ו ד"ה ואעשך), על הכתוב (בראשית יב ב) 'ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך', דרשו בגמרא (פסחים ק"ז:): 'ואעשך לגוי גדול' זהו שאומרים אלהי אברהם, 'ואברכך' זהו שאומרים אלהי יצחק, 'ואגדלה שמך' זהו שאומרים אלהי יעקב. מבאר השפת אמת: שבני ישראל ממשיכין מלכותו יתברך עליהם בכח קבלת מלכות שמים של האבות וכו', כי אברהם אבינו ע"ה היה עובד לה' יתברך בכל כוחו, אשר כביכול לאין שיעור לשלם שכר, והיה זה השכר אשר כל עבודתו נתפשט בכל בני ישראל בניו לדורותיהם, וכל תנועה ועובדא שלו נעשה שורש לבניו בני ישראל. וזה שכתוב 'ואעשך לגוי גדול', שנתפשט כוחו לגוי גדול כנ"ל. כי הקדוש ברוך הוא משלם לכל בריה שכרו מה שחביב אצלו יותר, ובאברהם אבינו ע"ה היה זה שכר היותר חביב שיהיה ממנו גוי גדול אשר המה מיוחדים לעבודתו יתברך והיה זה שכרו, עד כאן דבריו המאירים.

זה הפירוש 'עד שבא אברהם וקיבל שכר כולם' שאברהם אבינו ע"ה קיבל עבור זרעו כוחות לעבודת ה' 'כנגד כולם' במקום ההתעוררות שהיתה יכולה להיות לכל עשרת הדורות שלפניו אילו היו שבים בתשובה, ולכן השפעת כוחו של אברהם אבינו ע"ה הייתה לדורי דורותיו, שבני ישראל ממליכים עליהם את ה' יתברך, וממשיכים זאת לכל העולם. וכפי שכתב בזה **השפת אמת** (שם תרל"ה ד"ה במדרש שמעי) כי אברהם אבינו חשב להטות כל הברואים אליו יתברך, אך ה' השיבו שרצונו שבני ישראל ישתעבדו אליו ועל ידם יטה כל העולם כולו למלכות ה' יתברך.

ג' תפילות מכוחם של האבות ע"ה

זו היא הזכות של כלל ישראל אשר עומדת להם זכות אבותיהם הקדושים, שכל עבודתם היתה להעמיד אומה שלימה של עובדי ה' בכל ליבם, וכמו שנאמר אצל אברהם אבינו ע"ה (בראשית יח יט) **'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחרי ושמרו דרך ה''**. לכך אומר כל יהודי בתחילת תפילתו ג' פעמים בכל יום 'אלקי אברהם' וכו', שכח הברכה מהאבות

יצא לאור ע"י מכון אור לישירים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישירים

